

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1914.

Första kammaren.

Nr 34.

Onsdagen den 15 juli.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Upplästes följande inlämnade läkarintyg:

Att ledamoten av riksdagens första kammare greve *Hugo Erik Gustaf Hamilton*, lider av yrsel och på grund därav är förhindrad att tills vidare deltaga i riksdagsarbetet, intygar på heder och samvete.

Stockholm den 14/7 1914.

T. Hwass.

Legitimerad läkare.
Docent i neurologi.

Herr statsrådet *Vennersten* avlämnade Kungl. Maj:ts nådiga proposition

nr 232, angående förslag till förordning om ändrad lydelse av 1, 23 och 29 §§ i förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning av socker ävensom till ändrad lydelse av anm. 1 under rubriken 160 och anm. under rubriken 161 i gällande tulltaxa.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets den 10 och 11 i denna månad bordlagda betänkande nr 10, i anledning av väckt motion om ändring i 13 § mom. 1 c) i förordningen med tulltaxa för inkommande varor, biföll kammaren vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets den 11 och 14 innevarande juli bordlagda memorial nr 9, i anledning av inom utskottet väckt fråga om åtgärder till tryggnad av röstlängdens vid andra-kammarval offentlighet.

Om åtgärder till tryggnad av röstlängdens vid andra-kammarval offentlighet.

Utskottet hade i föreliggande memorial erinrat, hurusom vid innevarande riksdag lagutskottet i sitt med anledning av verkställd granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning avgivna utlåtande, nr 4, anmält, att utskottet vid sagda granskning funnit två av justitieombudsmannen under året handlagda ären-

Första kammarens protokoll vid senare riksdagen 1914. Nr 34. 1

Om åtgärder
till tryggnad
av röstläng-
dens vid andra-
kammarval
offentlighet.

(Forts.)

den, båda berörande frågan om röstlängdens vid andrakammarval offentlighet, vara av beskaffenhet att påkalla särskild uppmärksamhet. Sedan utskottet lämnat en kortfattad redogörelse för vad av handlingarna i omförmälda ärenden inhämtas, hade utskottet anfört: »Av vad i berörda fall förekommit och i övrigt kommit till utskottets kännedom finner utskottet framgå, att vallagens föreskrifter icke medföra erforderlig trygghet för att röstlängden jämväl under tid, då den icke skall enligt 28 § i nämnda lag hållas tillgänglig för granskning, varder, på sätt vid lagens stiftande otvivelaktigt avsetts och jämväl av övriga bestämmelser angående röstlängd får anses följa, betraktad såsom en offentlig handling, vilken bör vara för en var tillgänglig. Med hänsyn till ifrågavarande längds betydelse synes det vara av vikt, att vallagens bestämmelser varda förtydligade i angivna syfte. Utskottet, som det icke tillkommer att i sådant avseende väcka förslag, har velat på sätt sålunda skett fästa uppmärksamheten å förhållandet.»

I anslutning till detta lagutskottets uttalande hade inom konstitutionsutskottet fråga blivit väckt, att utskottet, med begagnande av den utskottet enligt § 38 riksdagsordningen i sådant avseende tillkommande rätt, måtte hos riksdagen föreslå lagbestämmelser till tryggnad av röstlängdens vid andrakammarval offentlighet, och hade i anledning härav frågan upptagits till behandling av utskottet, som i nu föredragna memorial på åberopade grunder hemställt, att riksdagen ville för sin del besluta följande lag om ändrad lydelse av 27 § i lagen om val till riksdagen den 26 maj 1909.

(Nuvarande lydelse.)

27 §.

Senast den 25 juni skall röstlängd vara avsänd eller avlämnad för landet till ordföranden i valnämnden och i stad till magistraten, där denna ej själv verkställt upprättandet.

(Föreslagen lydelse.)

27 §.

Senast den 25 juni skall röstlängd vara avsänd eller avlämnad för landet till ordföranden i valnämnden och i stad till magistraten, där denna ej själv verkställt upprättandet.

En var, som det åstundar, äger att under behörig tillsyn taga del av röstlängden ävensom göra avskrift därav.

Denna lag träder i kraft genast efter utfärdandet.

Herr Clason: Herr talman! Jag skall tillåta mig hemställa, att mellan utskottets kläm och själva paragrafen inskjutes följande ingress: »Häri genom förordnas, att 27 § i lagen om val till riksdagen den 26 maj 1909 erhåller följande förändrade lydelse.»

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr tal-
mannen, att i avseende på förevarande memorial endast yrkats av
herr *Clason*, att kammaren skulle bifalla utskottets hemställan med
den ändring att den föreslagna lagen skulle förses med en så ly-
dande ingress:

*Om åtgärder
till tryggnad
av röstläng-
dens vid andra-
kammarsval
offentlighet.*

»Härigenom förordnas, att 27 § i lagen om val till riksdagen
den 26 maj 1909 erhåller följande förändrade lydelse:»

(Forts.)

Därefter gjordes propositioner, först på bifall till vad utskot-
tet i föreliggande memorial hemställt samt vidare på godkännande av
berörda yrkande, och förklarades den senare propositionen vara med
överbärande ja besvarad.

Föredrogs ånyo och företogs momentvis till avgörande konsti-
tutionsutskottets den 11 och 14 innevarande månad bordlagda be-
tänkande nr 10, i anledning av dels väckt motion angående skri-
velse till Konungen i fråga om utarbetande av förslag till sådan
ändring av lagen om val till riksdagen, att deras rösträtt tryg-
gas, som utan eget förvällande ej blivit upptagna i röstlängden, dels
uppkommen fråga om åtgärder till skydd för rösträtten i sådana
fall, där röstlängd förkommit.

I en inom första kammaren väckt, till konstitutionsutskottet
hänvisad motion, nr 50, har herr *Skarstedt* hemställt, »att riksdagen
ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl.
Maj:t ville utarbeta bestämmelse i vallagen till tryggnad av deras
rösträtt, som utan eget förvällande ej blivit upptagna i röstlängden».

Vid behandlingen av ovanberörda ärende har inom utskottet
uppmärksamheten fästs därpå, att under det innevarande år för-
rättade valet till andra kammaren en hel kommuns valmän gått mis-
te om utövningen av sin rösträtt på den grund, att den för kom-
munen gällande röstlängden genom olyckshändelse förkommit.

Som till utskottets kännedom kommit, att sistomförmälda ären-
de dragits under Kungl. Maj:ts prövning, hade utskottet från ju-
stitedepartementet erhållit till ärendet hörande handlingar, och av
vad i frågan förefallit hade det syntes utskottet framgå, att i fall,
då röstlängd förkommit, inom valdistriktet röstberättigade perso-
ner definitivt betoges utövningen av den rösträtt dem lagligen till-
komme. Att detta vore ett allvarligt missförhållande, som, såvitt
möjligt, borde undandörjas, syntes utskottet uppenbart.

På dessa och i övrigt anförda skäl hade utskottet i nu före-
dragna betänkande hemställt

a) att herr *Skarstedts* ifrågavarande motion ej måtte till nå-
gon riksdagens åtgärd föranleda; och

b) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa,
att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida icke sådana ändringar

Om åtgärder till tryggande av röstlängdens vid andra kammarval offentlighet.
(Forts.)

kunde vidtagas i gällande bestämmelser, att rösträttens utövning möjliggjordes i fall, då röstlängd för val till andra kammaren förkommit, samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Reservationer hade avgivits

1:o av herrar *Olof Olsson*, *Skarstedt*, *Persson* från Malmö, *Waldén* och *Kropp*, som anförde:

»Då rösträttens tryggande åt en var, som är berättigad till rösträtt, är det väsentliga, som ej får äventyras av formella ting, och då endast en skillnad till kvantiteten kan föreligga emellan fallet Blacksta, där en hel kommuns rösträtt förkommit, och de fall, där enskildas rösträtt råkat ut för enahanda missöde, ha vi ansett, att utskottets hemställan under mom. a) bort ha följande lydelse:

att riksdagen mått i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida icke sådana ändringar kunde vidtagas i gällande bestämmelser att rösträttens utövning möjliggjordes i fall, då röstberättigad utan eget förvällande ej blivit i röstlängden upptagen, samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda; och

2:o av herrar *Clason*, *Bellinder* och *von Geijer* emot viss del av motiveringen till utskottets under b) gjorda hemställan.

Om tryggande av rösträtt för den, som utan eget förvällande ej blivit upptagen i röstlängd.

Mom. a).

Herr *Skarstedt*: Herr talman, mina herrar! Till de många »streck», som lägga hinder i vägen för den politiska rösträttens utövande, har genom 1909 års vallag lagts ännu ett, som lämpligen skulle kunna kallas röstlängdstrecket. Det består vanligen däri, att vid vallängdens upprättande genom förbiseende (ock möjligen även någon gång avsiktligt) en och annan valmans namn utslutes ur längden, varigenom han förlorar sin rösträtt. Men av detta »streck» i räkningen kunna valmän även drabbas därigenom att valnämndens ordförande av någon anledning uraktlåter att iakttaga den i vallagen givna föreskriften att med posten underrätta alla dem, vilka i längden ej antecknats som röstberättigade. Dessutom kan även hända, att vallängden genom eldsvåda eller annan olyckshändelse förkommer, varigenom samtliga valmän förlora sin rösträtt.

Beträffande de båda förstnämnda fallen kan invändas, att man har tillfälle att förebygga sådana eventualiteter genom att någon dag mellan den 3—9 juli taga del av röstlängden, som då skall hållas tillgänglig, men praktiskt taget är denna invändning ej mycket värd. Ty vart skulle det leda, om samtliga valmän ansåge sig nödsakade att personligen se efter, om de upptagits i röstlängden? I en stad som Stockholm skulle detta helt enkelt icke medhinnas utan att anordningar liknande dem vid själva valet vidtagas och knappast ändå, ty bläddrandet i en vallängd tar ju alltid mera tid än det hastiga avlämnandet

av en röstsedel. Genom den nämnda bestämmelsen, att alla, vilka ej antecknats i längden som röstberättigade, skola skriftligen härom underrättas, har man för resten givit på handen, att de övriga ej behöva göra sig några bekymmer, ty om något mankemang förekomme vid deras namn, skulle ju även de ha blivit underrättade.

Erfarenheten har emellertid, som sagt, visat, att man trots vallagens bestämmelser aldrig kan vara viss om, att man ej berövas sin rösträtt, och det synes mig vara en mycket rimlig fordran att skärpta bestämmelser införas, som råda bot på det nuvarande osäkerhetstillståndet.

Detta har emellertid utskottet icke velat vara med om. Det hänvisar till att längderna upprättas under tjänstemannaansvar och anser detta vara garanti nog. Jag vill i anledning härav erinra därom, att då en valnämndsordförande i Skara uraktlåtitt att underrätta de icke röstberättigade valmännen, varigenom icke mindre än 130 sådana förlorat sin rösträtt och denna sak drogs inför justitieombudsmannen, denne fann saken icke kunna föranleda till någon åtgärd. Risken för en valnämndsordförande, som slarvat, synes härav att döma ej vara alltför stor, och den är sannolikt ej större för en vallängdsupprättare, som av samma anledning berövat ett antal valmän deras rösträtt. Men även om risken vore större för vederbörande, vad är därmed vunnet, då valmannen i alla fall gått miste om sin rösträtt. Någonstädes i Västergötland har enligt uppgift inträffat, att namnet på en vänsterkandidat befanns ej ha blivit upptaget i röstlängden, varigenom han förlorade både rösträtt och kandidatur. Det är naturligtvis omöjligt att säga, om uteslutandet skett avsiktligt, men i varje fall är det beklagligt, att det skall finnas möjlighet för en vallängdsupprättare att på sådant sätt komma politiska motståndare till livs. Rösträtten är verkligen en alltför dyrbar rättighet, för att den skall bero av en tjänstemans godtycke eller försumlighet. Ett enkelt sätt att råda bot på här berörda missförhållanden vore utan tvivel en bestämmelse, att röstlängden skall kollationeras med mantalslängden och att anteckning därom skall ske i längden av vederbörande myndighet, och för att hindra valnämndsordföranden från att slarva med underrättelsernas utställande kunde stipuleras, att han skulle bifoga intyg från vederbörande postanstalt, att alla i röstlängden förprickade blivit per postu underrättade. Genom dessa anordningar skulle åtminstone i möjligaste mätto förebyggas, att valmän utan eget förvällande berövades sin rösträtt. Då jag ej kan förstå, varför det skulle vara så omöjligt att införa dessa eller liknande bestämmelser i vallagen, ber jag, herr talman att få yrka bifall till den av mig och herr Olof Olsson m. fl. till betänkanDET fogade reservationen.

Herr von Geijer: Herr talman! Det har sagts mången gång, att vår tid, särskilt under de senare åren, utmärkt sig för

Om tryggande av rösträtt för den, som utan eget förvällande ej blivit upptagen i röstlängd.
(Forts.)

Om tryggande
av rösträtt
för den, som
utan eget för-
vällande ej
blivit uppta-
gen i röst-
längd.

(Forts.)

en synnerligen stor reformiver. Det kan ju hända, att det i många fall bakom ligga försummelse, som det gäller att gottgöra eller missförhållanden, som böra rättas, men jag skulle ändå vilja hålla före, att det vore lämpligt att, som man brukar säga, man körde litet saktare i backarna, ty annars kunde det hända, att vi en vacker dag komma att vakna icke så obetydligt överreformerade. Det finnes emellertid ett annat slags reformiver — föreliggande motion är ett uttryck därför — och det är emot denna, som jag särskilt vill vända mig. Som sagts, på senare tiden ha vi fått en hel del nya lagar. Utmärkande för många av dessa är deras långt drivna specialisering och därav följande detaljering. Härigenom bliva de svåra att tolka och ännu svårare att tillämpa med sina många småbestämmelser. Faran för att man skall göra sig skyldig till någon liten inadvartens genom glömska är synnerligen stor, ja det är alldeles oundvikligt, att sådant någon gång inträffar. Den reformiver, jag här skulle vilja tala om, riktar sig just emot dylika inadvartenser. Om det inträffar, att en tjänsteman gjort sig skyldig till ett sådant, litet fel, en glömska, en underlåtenhet strax skall lagen ändras eller en ny anskaffas för att råda bot där för. Detta är enligt min mening fullständigt omöjligt, och de olägenheter, man på så sätt vill avhjälpa, ökas tvärtom i hög grad, då man snart sagt årligen får nya bestämmelser. Var denna reformiver bottnar, är svårt att säga. Den kan bero på de nya element, som kommit in i det offentliga livet, men anledningen kan också vara en naiv — tillåt mig att använda detta uttryck — en naiv tilltro till lagens förmåga att reglera alla livets förhållanden. Jag finner stöd för denna mening i ett yttrande av motionären själv, i det han i sin motion framställer följande önskemål: »Med andra ord, det borde genom någon lagbestämmelse hindras, att personer uteslutande genom röstlängdsupprättans slarv gå miste om sin rösträtt.» Han tror således, att man över huvud taget genom en lagbestämmelse skulle kunna hindra något sådant. Detta är enligt min mening fullkomligt omöjligt. En lag måste vara mer eller mindre generell, men livet är oändligt. Nya oberäknade förhållanden uppträda, och dessa kunna endast täckas genom en insiktsfull, taktfull och klok lagtillämpning. Dock vill jag här tillägga, att vederbörande, som skola lyda lagen, borde själva hjälpa till, så att tjänstemännens arbete underlättades, ej, såsom ofta nu, endast lura på fel. Genom samarbete och tillmötesgående skulle mycket kunna vinnas.

Det är detta slags reformiver, som jag finner den ifrågavarande motionen utgöra ett ganska typiskt exempel på. Vad är det saken egentligen gäller? Det har inträffat — beklagligt nog, det är jag den förste att liksom utskottet erkänna — att personer genom vederbörande tjänstemans fel förlorat sin rösträtt. Jag måste här inom parentes säga, att jag på det bestämdaste ogillar de ord, som motionären i sitt anförande nyss uttalade, i det han på tal om dessa försummelse yttrade »även någon gång avsiktligt» och senare, då han refererade fallet i Norrland, i

något modifierad form upprepade samma tanke. Denna insinuation får stå för motionärens egen räkning. Emellertid, det har som sagt hänt, att genom en tjänstemans slarv personer, som ägt rösträtt, hava blivit uteslutna ur röstlängden, och då denna på vederbörligen fastställd dag justerats, har detta icke observerats; efter den 25 juli har röstlängden blivit ovillkorligt gällande, och dessa personer ha sålunda blivit berövade sin rösträtt. Jag vill nu säga: detta är icke lagens fel, utan felet ligger i lagens tillämpning. Det hjälper icke, om vi ändra lagen för att förekomma sådana inadvartenser från tjänstemännens sida. Det finnes enligt min mening, ingenting annat att göra än att vidhålla, att tjänstemännen skola handla under tjänstemannaansvar. Detta tyckes också motionären inse, då han yrkar på strängare bestämmelser i detta avseende och vill utsträcka ansvaret till att gälla jämväl valnämnden. Jag vill här inom parentes påpeka, att vad städernas valnämnd, magistraten, beträffar, är den redan underkastad ansvar. Att som motionären nu föreslår införa ytterligare en detaljerad bestämmelse, om kollationeringsskyldighet, för att sålunda ytterligare binda tjänstemännen och därigenom vidga deras ansvar är enligt min mening oriktigt. Ju vidare en straffbestämmelse är, ju lättare måste det vara att nå vederbörande, och vidare ram för tjänstemannaansvar än 25:17 strafflagen innehåller torde vara svårt att uppdraga. Att detaljera och sätta in ytterligare bestämmelser skulle snarare innebära en minskning av tjänstemännens ansvar än tvärt om.

Man skulle därför enligt min mening snarare uppnå motsatsen till vad man önskar genom att införa ett stadgande om kollationering med mantalslängden. Någon garanti kan vidare icke ligga häri, ty vem ansvarar för att tjänstemännen kollationera riktigt? Men även om kollationeringen är riktigt gjord kan mantalslängden, som ligger till grund för röstlängden, vara felaktig. Det finnes ingen annan möjlighet, än att vi få hoppas, att tjänstemännen så småningom skola lära sig att iakttaga den allra yttersta noggrannhet, men att helt och hållet förekomma dessa olägenheter torde icke ligga i mänsklig förmåga.

Någonting annat som är karakteristiskt för detta slags reformiver är, att det förefinnes så liten känsla för det systematiska. Om blott det mål, som jag eftersträvar, kan nås, gör det ingenting, om någonting annat tar skada. Detta framgår väl också tämligen tydligt av motionen, då motionären yrkar, att man skall uppgiva den princip, på vilken vallängden för närvarande är byggd, nämligen att efter dess justering ingen rättelse får ske. Som vi erinra oss, kom denna lag till i sammanhang med att det proportionella valsystemet med listval infördes i vårt land. Vi ha ju valkretsar med ända till 7 representanter. Då ligger det i öppen dag, att om ett sådant val skulle hävas på grund av ett eller annat fel i valförrättningen, spelar detta en mycket större roll än under de gamla förhållandena. Vårt nuvarande valsystém är ju dessutom så oerhört känsligt, att man

Om tryggande av rösträtt för den, som utan eget förvållande ej blivit upptagen i röstlängd.

(Forts.)

*Om tryggande
av rösträtt
för den, som
utan eget för-
vällande ej
blivit uppta-
gen i röst-
längd.*

(Forts.)

knappast i ett konkret fall kan säga, huruvida en eller två röster kunna ha inflytande på valet, mest vid fördelningen av platserna inom ett parti. Det fordras mycket ingående beräkningar — om det nu över huvud taget är praktiskt möjligt att åstadkomma dessa, lämnar jag därhän — för att kunna konstatera, huruvida några röster ha inflytande på ett val eller icke. Vi erinra oss, huru förr ofta resolutioner på sådana besvär förklarade, att man visserligen hade förfarit oriktigt, men när det icke kunde ha något inflytande på valutgången, lämnades besvären utan vidare avseende. Något sådant kan knappast komma ifråga nu, och det är säkerligen nödvändigt att vidhålla principen om vallängdens orubblighet, sedan den blivit justerad. Jag menar, att om vi släppa lös denna princip, så kommer just den olägenhet, som motionären vill åt, d. v. s. valtrassel, att ökas i så ofantlig grad, att man kommer ur askan i elden.

Jag vill erinra om att enligt uppgifter i tidningarna åtskilliga personer, som gjort sig skyldiga till dylika tjänstefel, ha blivit åtalade och sannolikt bliva fälda. Det ligger enligt mitt förmenande icke endast inom möjlighetens utan även inom den största sannolikhetens område, att dessa fel skola bliva allt färre och färre, och vi kunna nästan hoppas, att de skola inskränka sig till ett minimum. Jag upprepar ännu en gång, att det icke är lagens fel att dessa försummelse äga rum. Att gå motionären till mötes och införa bestämmelser om kollationering skulle enligt min mening vara att minska tjänstemannaansvaret, och vidare skulle ett bifall innebära, att vi skulle draga ett streck över principen om vallängdens orubblighet.

På dessa grunder, herr talman, ber jag för min del att få yrka bifall till vad utskottet under moment a) har hemställt.

Herr Rooth: Motionären anför bland annat: »Personer, som till följd av bortresa eller av annan tvingande anledning varit hindrade att förvissa sig om, att de äga rösträtt, borde dock, då de veta med sig att de ej förverkat sin rösträtt, kunna vara förvissade om att vara upptagna i längden utan att behöva själva konstatera den saken. Eller med andra ord, det borde genom någon lagbestämmelse hindras, att personer uteslutande genom röstlängdsupprättarens slarv gå miste om sin rösträtt.» Det skulle alltså, enligt motionärens uppfattning, endast bero på röstlängdsupprättarens slarv, att i dylikt fall personer gå miste om sin rösträtt; — motionärens insinuation, att en eller annan person skulle avsiktligt bliva berövad sin rösträtt genom att uteslutas ur röstlängden, tillbakavisar jag på det allra bestämdaste.

I ett medelstort fögderi upptager röstlängden 10,000 personer. Det finnes fögderier, där ända till 15,000 personer ingå i röstlängden. Av känsla för sin plikt och med hänsyn till betydelsen av att röstlängden är så vitt möjligt riktig, lär icke vederbörande tjänsteman underlåta att med stor noggrann-

het kollationera densamma. Omfattningen av detta arbete kan emellertid, såsom en var lätt förstår, vålla, att någon person av förbiseende kommer att uteslutas i röstlängden. Men därmed är den röstägande alldeles icke berövad sin rösträtt. Efter i kyrkor och tidningar utfärdade kungörelser lägges röstlängden på en för hela riket bestämd lag ut till allmänheten för granskning.

Om tryggande av rösträtt för den, som utan eget förvållande ej blivit upptagen i röstlängd.

(Forts.)

Den, som i röstlängden icke upptagits såsom röstberättigad men vill för sig påstå sådan rätt, är berett tillfälle att få sin rösträtt bevarad. Vad kan man mera begära?

Skall då icke den, som önskar utöva sin rösträtt, åtminstone göra sig så mycket besvär, att han antingen själv eller genom någon annan person gör sig förvissad om, huruvida han finnes i röstlängden upptagen. Den som påstår, att den politiska rösträtten i vårt land icke är betryggad — den är sannerligen icke lätt att förnöja.

I detta sammanhang vill jag säga, att det må ursäktas, om häradskrivarna äro något nervösa. Pensionslagen, som förra året av riksdagen antogs, medförde en omläggning av mantalslängderna, så att de i medelstora fögderier innehålla 5,000 ark pensionsförteckningar. Riksdagen tog denna sak lätt, ty enligt pensionslagens ordalydelse kan detta arbete utföras på fem dagar. Nu bebådas kvinnorösträtt och ytterligare ett exemplar av röstlängden. Detta skulle medföra, att röstlängden i ett medelstort fögderi komme att upptaga 40,000 personer. Skall detta lagstiftningsarbete fortfara, är det nog bäst att vi bli häradskrivare allesammans.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Olsson, Olof: Herr talman! Att jag begärt ordet i denna fråga, är egentligen oberoende av att jag står som reservant. Det är nämligen så, att jag anser »denna slags reformiver», som herr von Geijer uttryckte det, ganska allvarlig. Men jag skall ändå försöka att koncentrera mig så mycket som möjligt och skall — detta också på grund av herr von Geijers yttrande — angiva stridspunkten omedelbart. Frågan är denna, huruvida vallagen skall vara suverän över rösträtten, eller om den skall hänvisas att tjäna den sak, den är satt till att tjäna. Vår svenska rösträtt är ju icke förutsättningslös. Den är beroende på vissa kvalifikationer: viss ålder, frejd, skatteplikt o. s. v. Det är klart, att liksom tillvaron av dessa betingelser giver rösträtt, så kan det också endast vara frånvaron av dessa betingelser, som tager bort rösträtten. Det är klart, att det endast kan vara brister i kvalifikationerna, som diskvalificera; rättvisligen, menar jag, kan det icke vara någonting annat. Å andra sidan är ju vår rösträtt intimt personlig. Liksom ingen kan vara 24 år i mitt ställe, kan heller ingen annan rösta i mitt ställe, och jag är icke heller beroende av huru det förhåller sig för medborgarna omkring mig. Teoretiskt kan jag vara den ende röstberät-

*Om tryggande
av rösträtt
för den, som
utan eget för
vällande ej
blivit uppta-
gen i röst-
längd.
(Forts.)*

tigade, och jag är garanterad min rösträtt ändå. Detta är ju banaliteter, av det slag som man nästan drager sig för att komma med, men det ser ut, som om sådant i alla fall skulle behöva sägas.

Nu är det ju så, att för att vår rösträtt skall kunna träda i aktion, behöves det vissa praktiska anordningar: distrikt, valnämnder, röstlängder o. s. v. Men det är klart, att brister och fel och lyten här icke på något sätt kunna få lov att gå ut över rösträtten. Om således exempelvis en medlem av valnämnden är, låt mig säga, puckelryggig, så bör detta naturligtvis icke få hindra min rösträtt, och om en röstlängd är slarvigt hopkommen så bör naturligtvis icke heller detta få hindra min rösträtt. Allt det myckna, som stadgas i vallagen, har ju kommit till för att befordra rösträtten och icke för att hindra den, och om det är på det sättet, att någonting verkligen hindrar, då bör rösträtten skära igenom detta, d. v. s. då måste vi skaffa oss andra anordningar. Det här är ju också orimligt banalt, men det förefaller mig, som om även detta behöver sägas.

Mot dessa allmänna betraktelser vill jag då ställa det praktiska fall, som här föreligger. Motionären har framhållit, hurusom i vårt land många personer varje år utan sin egen förskyllan gå miste om sin rösträtt, och han ville ha rättelse i detta förhållande. Nu kommer man och säger, att dessa få skylla sig själva; de kunna ju se efter, huru det förhåller sig. Jag har uppriktigt sagt svårt att riktigt förstå, om detta resonemang är allvarligt menat eller om det möjligen beror på värmen. Har man verkligen — har exempelvis herr Rooth tänkt sig in i, hur det skulle se ut, om allesammans gjorde sig »så mycket besvär» som han tycktes förutsätta, om exempelvis de 23,000 röstberättigade göteborgarna ginge och tittade efter i röstlängden, eller de 57,000 stockholmarna toge sin sak lika grundligt. Är det meningen, att allt arbete skall avstanna för denna saks skull? Detta är naturligtvis omöjligt. Men det är då också naturligt, att vad alla icke kunna göra, det är var och en enskild ursäktad för, om han icke gör. Men låt oss gå saken ändå närmare in på livet. Det är i dag den 15 juli, således den sista dag, då anmärkningar få göras mot röstlängden. Är det verkligen reson i att vi här i denna kammaren skulle ha rest hem till våra respektive orter och tittat efter, hur det förhåller sig med vår ställning till röstlängden. Vi ha s. k. ämbetsmannansvar. Det har talats om det här i dag, och man talar alltid om det. Men vad betyder detta ämbetsmannansvar, om vi ändå i yttersta hand själva skola ha ansvaret.

Nu har motionären tänkt sig vissa anordningar. Han vill exempelvis, att det vid bötesrisk skulle åläggas valnämnden att jämföra mantals- och röstlängderna, och han vill, att vid själva valtillfället rättelse skall ske. Jag för min del kan icke gå med på någon av dessa anordningar. Jag vill lika litet som herr von Geijer, att valen skola trasas sönder. Jag vill icke heller ha några nya garantier av detta slag, ty även om vi också stipulerade stegel och hjul kunna naturligtvis olyckshändelser inträffa. Och vad som för

den förorättade är av betydelse är naturligtvis icke, att han får övervara en seance i gammaldags tortyr, utan att han får tillfälle att rösta. Det är naturligtvis detta, som är det väsentliga.

När jag läste igenom utskottsbetänkandets senare del, fick jag en stark förnimmelse av att vår svenska rättskänsla är ett tämligen trögt instrument, som det behöves starka krafter för att få i rörelse. Här ha många personer varje år gått miste om sin rösträtt, men det har icke på något som helst sätt stört sinneslugnet hos oss. Åtminstone icke i någon högre grad. Så brinner en röstlängd upp i Blacksta, och då först går det upp ett litet ljus. Men det behövdes en hel eldsvåda för det lilla ljuset. Nu är det icke för mig likgiltigt, huru denna kammare ställer sig till mom. b) i utskottets betänkande, men huru man än ställer sig, tänker jag, att man skall giva mig rätt uti, att det icke finnes någon principiell skillnad mellan fallet Blacksta och de fall, som det här är fråga om. Ty lika litet som min rösträtt ursprungligen är beroende av, som jag sade i början av mitt anförande, om jag kommer i flock, lika litet är min rätt att få en olyckshändelse neutraliserad eller ett slarv rättat beroende av, huruvida jag kommer i flock. Vi skulle kunna tänka oss, att halva röstlängden brunnit upp, men ändå skulle för konstitutionsutskottet förelegat samma skäl som nu att söka rättelse. Ja, jag tycker till och med att det varit nästan större skäl, ty det är någonting som liknar en tröst, att allesamman gått miste om sin rösträtt i Blacksta. Ha vi den goda viljan, kunna vi gå ännu längre och tänka oss, att två blad eller ett blad eller endast några namn förstörts, och vi äro då framme vid just det, som jag velat komma till. Om namnen sedan kommit bort genom eld eller på grund av elakhet eller genom glömska det är absolut likgiltigt. Men det är däremot icke likgiltigt, att alldeles oförvitliga medborgare på grund av andras förvällande gå miste om sin rösträtt, och därför skall jag, herr talman, be att få instämma i det yrkande som gjordes av herr Skarstedt.

Om tryggande av rösträtt för den, som utan eget förvällande ej blivit upptagen i röstlängd.

(Forts.)

Herr von Geijer: Endast några ord med anledning av den siste ärade talarens yttrande. Han upprepade två gånger att *många* på detta sätt berövats sin rösträtt. Jag förmenar, att motionären och herr Olsson bort prestera någon statistik, men det hava de icke gjort. Motionären säger, att det hänt, att *åtskilliga* personer — huru många säger han icke — utan eget förvällande förlorat sin rösträtt. Själv känner jag inga andra fall än dem tidningarna framhållit, och det har endast varit fråga om två personer. Ordet »många» torde sålunda behöva korrigeras icke så litet.

Herr M a n n h e i m e r: Herr Olsson framhöll, att det icke finnes någon principiell skillnad mellan det fall utskottet behandlar under mom. b) i sitt betänkande och det som för närvarande här behandlas under mom. a). Han ansåg, att samma skäl som tala för att man bör skydda rösträtten för en större sammslutning

Om tryggande
av rösträtt
för den, som
utan eget för-
vållande ej
blivit uppta-
gen i röst-
längd.
(Forts.)

av valmän, vilket man försökt att göra genom den föreslagna skrivelsen till Kungl. Maj:t i mom. b), även tala för att man bör söka skydda den enskilde valmannens rösträtt. Jag vill emellertid framhålla, att det, såvitt jag förstår, dock förefinnes en viss skillnad. Det kan icke nekas, att i det fall, som behandlats i herr Skarstedts motion, det finnes en möjlighet för den enskilde valmannen att taga reda på, om han är upptagen i röstlängden eller icke, och det kan väl då icke sägas, att han förlorat sin rösträtt helt och hållet utan eget förvållande. Jag medgiver gärna, att denna invändning måhända är något teoretisk. Ty i likhet med herr Olsson undrar jag, huru många av oss, som i dag den 15 juli eller den sista dagen för anmärkningar mot röstlängden, verkligen undersökt, om vi ha rösträtt eller icke. Jag för min del har litat på magistraten i Göteborg och hoppas, att mitt förtroende härvidlag icke skall komma på skam.

Emellertid finnes det ett annat skäl, varför utskottet har tillstyrkt en skrivelse i det fall som omnämnes i mom. b), men avstyrkt en sådan i det fall som omförmåles i mom. a). Jag skall icke närmare gå in härpå utan endast framhålla att, i det fall vi nu behandla, motionären och herr Olsson varken i motionen eller reservationen eller i sina anföranden anvisat någon som helst utväg, varigenom olägenheterna skulle kunna undanrödjas. Däremot har utskottet anvisat för Kungl. Maj:t ett par utvägar, som skulle kunna leda till undanrödjande av de olägenheter som behandlas under mom. b) och det är därför som jag varit med om att avstyrka en skrivelse i förra fallet och tillstyrka en sådan i det senare.

Herr Olsson, Olof: Herr talman! Det är ju alldeles riktigt, att vi icke presterat någon statistik, men det är också riktigt, att från många håll — jag säger *många* håll — till oss framkommit påpekanden om, att det verkligen skett så som vi påstått. Senast i dag fick jag underrättelse om att mitt partis främste man nere i Skaraborgs läns norra valkrets mistat icke endast sin rösträtt utan även sin kandidatur just på grund av här omdebatterade förhållande.

Det har sagts av herr Mannheimer, att vi icke angivit något sätt, varpå olägenheterna skulle kunna undanrödjas. Nej, naturligtvis icke, och vi trodde icke heller att det skulle behövas, när man skriver till Kungl. Maj:t. Men jag kan ju mycket väl på rak arm kasta fram förslaget om en efterröstning, som jag tror skulle leda till målet. Vid valtillfället anmäler jag mitt missnöje, om jag ej blivit upptagen i röstlängden, saken provas dagen efter, och tredje dagen röstar jag. Detta behöver icke vara så omöjligt, ty en dylik röstning på strö har riksdagen redan tänkt sig. Det är ju nämligen så, att man velat vara mån om, att alla de som ligga borta i arbete, antingen på havet eller i kommunikationsväsendets tjänst, eller annorledes icke

skola gå miste om sin rösträtt, och man har då tänkt sig den utvägen, att de skulle få rösta genom brev. Men alla brev komma ju icke in samtidigt, det måste finnas en viss tid, inom vilken detta sker, och således ha vi redan här denna röstning på strö, som jag tänkt mig.

Om tryggande av rösträtt för den, som utan eget förvillande ej blivit upptagen i röstlängd.

(Forts.)

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att i avseende på förevarande moment yrkats, dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den av herr Olsson, Olof, m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedermera gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Mom. b).

Herr Clason: Herr talman, mina herrar! Såsom kammaren behagade finna, har jag jämte ett par kamrater reserverat mig mot viss del av motiveringen, och då jag antager, att utskottets förslag kommer att föranleda en skrivelse till Kungl. Maj:t, har jag ansett det skäligt att angiva grunderna för denna reservation.

Om skydd för rösträtt i fall, där röstlängd förkommit.

Utskottets hemställan går ut på, att man skulle få till stånd något botemedel för det fall, att en röstlängd alledes gått förlorad och till följd därav valet i ett visst distrikt icke kunnat anställas; och man har särskilt under den föregående debatten här pekat på det faktiska förhållandet under sistlidna valperiod, att röstlängden brann upp i en kommun och att det visade sig omöjligt att på något sätt få valet anordnat trots vidtagande av alla åtgärder, som rimligtvis kunnat vidtagas. Jag vill då först erinra om, att man naturligtvis icke kan få bestämmelser, som giva botemedel för alla möjliga fall. Det kan inträffa omständigheter, för vilka inga botemedel finnas. Det kan vara så, att icke röstlängden utan valsedlarna brinna upp, och detta är ju ohjälpligt. Men om man icke kan finna botemedel för alla fall, bör man försöka att få sådana för så många fall som möjligt, och det är detta som utskottet avsett med sin skrivelse.

Utskottet har i sin motivering pekat på tvenne utvägar. Den ena skulle vara, att, samtidigt med röstlängdens uppläggande, skulle upprättas ett duplettexemplar, som skulle underkastas samma granskning och ändringar som huvudexemplaret och vid detta senares förstöring träda i dess ställe. Den andra utvägen skulle vara att, därest den första röstlängden förkommit, upplägga en supplementröstlängd med ledning av de handlingar, som ligga till grund för den första röstlängdens upprättande.

Det är såvitt jag förstår, tydligt, att den sista av dessa utvägar egentligen bäst täcker de fall, som man här tänkt sig föreligga, ty den skaffar ersättning just i det fall där sådan behövs. Den första utvägen skulle däremot skaffa duplettexemplar av röstlängden för

Om skydd för
röst rätt i fall,
där röstlängd
förkommit.

(Forts.)

alla rikets över 2,000 valdistrikt för det fall att i något enda röstlängden förkommit. En sådan åtgärd skulle få vida större omfattning än nöden kräver och naturligtvis också komma att medföra ytterst stora kostnader, och jag ifrågasätter också, om det är så säkert, att dessa duplettexemplar skulle hinna komma till stånd på grund av det myckna arbete, som härads skrivarerna redan nu under ganska lång tid äro underkastade.

Emellertid har utskottet beträffande denna utväg sagt, att det finner densamma ur vissa synpunkter säkrast leda till målet, och det är mot detta yttrande, som jag och ett par kamrater velat inlägga vår gensaga. Jag kan tänka mig, att denna utväg stundom *icke alls* skulle leda till målet. För att den skulle göra det, säger utskottet, att man måste förutsätta, att båda exemplaren förvaras på skilda ställen, och inom utskottet har man tänkt sig, att det skulle gå till så, att sedan dupletröstlängd upprättats och granskats, densamma skulle skickas exempelvis till Kungl. Maj:ts befallningshavande. Nu är emellertid förhållandet det, att, under avsevärd tid tämligen nära före valet d. v. s. under nästan hela juli månad, dessa båda exemplar måste förvaras på samma ställe nämligen hos valnämndens ordförande för den granskning och de rättelser som skola vidtagas. Det är då icke uteslutet utan tvärtom antagligt, att om det ena exemplaret går förlorat, båda exemplaren skulle göra det, och då stode man, trots det att dubbla röstlängder upprättats för hela riket, i vederbörande valdistrikt utan längd. I sådant fall finnes icke någon möjlighet att råda bot för de missförhållanden, mot vilka man vänt sig på annat sätt än genom att söka få till stånd en supplementröstlängd, och även om utvägen med dubbla röstlängder vidtoges, skulle sålunda den andra utvägen kunna behöva anlitas. Att under sådana förhållanden säga, att den första utvägen säkrast leder till målet, det är mot detta påstående, som jag och mina medreservanter velat inlägga vår gensaga, och jag har därför önskat att här ytterligare peka därpå. Emellertid skall jag icke göra något yrkande, ty jag tager för givet, att om frågan kommer under Kungl. Maj:ts prövning, Kungl. Maj:t skall taga hänsyn till alla inverkan omständigheter.

Herr Stadener: Herr talman, mina herrar! Den föregående talaren gjorde gällande, att utskottet skulle med alltför stor förkärlek omhuldat tanken, att en förkommen vallängd lättast ersättes med ny, därest duplettexemplar på förhand uppgjorts. Han invände mot utskottets tankegång huvudsakligen tvenne ting.

För det första att kostnaden skulle bliva alltför stor, och den invändningen betyder ganska mycket. Jag tror, att det kommer att bliva väsentligt ökade kostnader, men å andra sidan får man också taga i betraktande, att den medborgerliga rättigheten att kunna avgiva sin röst är ganska värdefull och bör kunna beveka riksdagen till de ytterligare kostnader, som kunna behövas. För övrigt har Kungl. Maj:t, därest riksdagen antager utskottets förslag, att pröva denna kostnadsfråga och att

utreda den. Sedan får kammaren se, om kostnaden ställer sig för hög eller icke. Det var om den saken.

Den ärade talaren invände också, att duplettens fullständiga likhet med huvudexemplaret skulle vara svår att garantera samt att huvudexemplarets och duplettens förvarande hos valnämndens ordförande till den 25 juli, alltså under en månads tid, enligt talarens mening, utsatte dem för faran att samtidigt förstöras. Vad det sista angår, beror det säkerligen på en missuppfattning hos den ärade talaren. Utskottets mening torde vara, att, om vallängden förfärdigas i två exemplar hos häradsskrivaren eller magistraten — det är häradsskrivaren som i detta sammanhang närmast intresserar oss — det ena exemplaret den 25 juni skall sändas till valnämndens ordförande och det andra till Konungens Befallningshavande. Hos valnämndens ordförande sker granskning av allmänhetens anmärkningar och senast den 25 juli sammanträder valnämnden och företager den slutliga behandlingen samt vidtager de rättelser, som finnas behöfliga. Samtidigt underrättas Konungens befallningshavande genom insändande av protokollsutdrag om de föreslagna rättelserna, och denna myndighet har att omedelbart införa samma rättelser i duplettexemplaret, som finnes i dess ägo. Det synes mig alltså, att de betänkligheter, som den ärade talaren framställt beträffande båda exemplarens förvarande på ett och samma ställe beror på ett missförstånd.

Vad vidare angår svårigheten att få duplettexemplaret fullständigt lika med huvudexemplaret, förefinnes en sådan svårighet av precis samma slag i det fall vi förut talat om under mom. a). Ingen människa, icke ens Konungens befallningshavande i sin största prydno kan hindra att fel bli begångna av misstag eller oförsiktighet. Någon som helst garanti att icke sådana under någon som helst form skola förekomma, kan ingen myndighet och ingen lag åstadkomma. Man bör försöka att åstadkomma så stor likhet som möjligt mellan de båda exemplaren, men ofelbara garantier för en fullständig likhet torde svårigen finnas.

Den väg som reservanterna tänkt sig såsom den bästa, skulle vara, att, när den egentliga röstlängden brunnit upp eller förkommit på annat sätt, åtgärder skulle vidtagas för upprättande av ny röstlängd. Det är då fara för, att denna nya röstlängd aldrig kan bliva lika med den gamla. Den gamla var en avskrift ur mantalslängden. Nu skall man göra en ny avskrift, och vi hava nyligen kommit överens om, att misstag lätt kunna förekomma. Vem skall då kunna bevisa, att den nya avskriften har samma förtjänster och — märk väl — samma fel som den gamla förstörda avskriften? Detta synes mig omöjligt att åstadkomma. Man måste i så fall vidtaga den gamla proceduren om igen med granskning, anmärkningars framställande, nämndens sammanträde för prövning och nämndens beslut med hänsyn till rättelser i den nyupplagda röstlängden, en gransknings-

*Om skydd för
röstträtt i fall,
där röstlängd
förkommit.*
(Forts.)

Om skydd för
röst rätt i fall,
där röstlängd
förkommit.

(Forts.)

tid på sju dagar, en anmärkningstid på sex dagar, en prövnings-
tid på tio dagar o. s. v. Är det givet att häradskrivaren har
tid att upprätta en ny röstlängd sedan den gamla förkommit?
Är det givet, att allmänheten kan få den behöfliga tiden att gran-
ska röstlängden? Om vi taga t. ex. fallet i Blacksta, så upp-
gives där, att röstlängden brann upp den 9 februari i år. Även
om man ej kan säga, att det politiska livet i Blacksta den 9
februari i år befann sig i den mest oskuldsfulla ro, så är det i
alla fall sannolikt, att man icke i Blacksta den 9 februari fann,
att någon särskild anledning förelåg för att omedelbart vidtaga
åtgärder för anskaffande av en ny röstlängd. Om jag minns rätt,
upplöstes riksdagen den 6 mars i år, och det förordnades om
nya val. Den 5 april skulle dessa val äga rum. Under loppet
av en månad eller kanske ännu kortare tid, ty Konungens be-
fallningshavande behövde ju någon tid för att utsätta valet
till viss dag, alltså under en tid av en månad eller något mindre
skulle en ny röstlängd tillverkas, utställas till granskning och
fastställas. Och detta menar jag är verkligen omöjligt att åstad-
komma. Tiden kunde i själva verket ha varit ännu kortare.

Nu har den ärade talaren icke gjort något yrkande, och hela
denna differens mellan utskottets ledamöter är ju ganska obe-
tydlig. Skrivelsen, som jag hoppas, att riksdagen beslutar, läg-
ger ju hela utredningen i Kungl. Maj:ts hand, och utskottet har
endast velat antyda några möjligheter för lösningen av frågan.
Kungl. Maj:t kommer säkerligen icke att känna sig bunden
av dessa möjligheter utan till äventyrs finna en tredje linje,
på vilken man kan lösa saken på bättre sätt. Över huvud taget
har denna lilla meningsskiljaktighet inom utskottet varit be-
lysande för den omsorgsfullhet, varmed utskottet tager sin gär-
ning vid granskning av de frågor, som komma under dess be-
prövande. Jag ber att få tillstyrka bifall till utskottets förslag.

Herr Rooth: Jag skall endast be att få säga, att för den
händelse det skulle bli fråga om nya exemplar av röstlängden, så
förutsätter det en utgift av omkring 50,000 kronor för statsver-
ket efter den ersättningsgrund, som nu är bestämd.

Enligt min mening kan det icke tjäna något till, att nu här
i kammaren diskutera denna fråga. Beslutar riksdagen om en
skrivelse till Kungl. Maj:t, lär Kungl. Maj:t nog finna utväg
att ordna saken på bästa sätt.

Överläggningen förklarades härmed slutad, varefter kammaren
biföll vad utskottet i förevarande moment hemställt.

Om större
skyndsamt
beträffande
häktade per-
soners instäl-
lande för
domstol.

Föredrogs ånyo lagutskottets den 11 och 14 i denna månad
bordlagda utlåtande nr 12, i anledning av justitieombudsmannens
framställning till riksdagen om åtgärder för större skyndsamt
i fråga om inställande för häradsrätt av personer, som häktats för
brott.

Lagutskottet hade till behandling förehäft en av justitieombudsmannen i den av honom till innevarande riksdag avgivna ämbetsberättelse gjord framställning, däri hemställdes, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelser, ägnade att åstadkomma större skyndsamhet än nu rådde, i fråga om inställande för häradsrätt av personer, som häktats för brott.

Om större skyndsamhet beträffande häktade personers inställande för domstol.
(Forts.)

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på återopade grunder hemställt, att riksdagen, i anledning av justitieombudsmannens förevarande framställning, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t, med återopande av riksdagens i skrivelser den 13 april 1904 och den 4 mars 1910 i särskilda hänseenden uttalade önskemål, anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes, i ändamål att för tiden intill dess ny allmän rättegångsordning i brottmål kunde komma till stånd i görligaste mätto avhjälpa bristen på tidsenliga och fullständiga bestämmelser rörande förundersökning och häktning i brottmål, låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till lagstiftning i dessa ämnen.

Greve Spens: Jag har begärt ordet, icke för att yrka ändring i utskottets hemställan, utan endast för att framställa ett önskemål i samband med utskottets hemställan.

Utskottet föreslår en provisorisk lagstiftning angående förundersökning och häktning i brottmål, i avbidan på att en ny allmän rättegångsordning i brottmål skall komma till stånd. Förslag till sådan lagstiftning framlades för riksdagen i en kungl. proposition år 1886, men vann då, ehuru tillstyrkt av lagutskottet, icke riksdagens bifall.

År 1904 skrev riksdagen till Kungl. Maj:t och anhöll om förslag till lagbestämmelser, ägnade att åstadkomma större skyndsamhet i avseende å för brott häktade personers inställande för domstol och företagande av fortsatt rannsaking med häktade, om sådan rannsaking erfordrades. Denna skrivelse har emellertid ej ännu föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd, och justitieombudsmannen anser det vara att befara, att de i skrivelsen ifrågasatta lagbestämmelserna ej skola komma till stånd förr än i sammanhang med den stora rättegångsreformen och följaktligen framflyttas till en oviss framtid. Därför har justitieombudsmannen i nu förevarande framställning föreslagit, att bestämmelser snarast möjligt och oberoende av mera svårösta frågor angående påskyndande av rannsaking av häktade måtte utfärdas om förkortning av den tid, inom vilken vid häradsrätt rannsaking med häktad skall företagas. En sådan reform vore enligt justitieombudsmannens åsikt synnerligen enkel att genomföra och hade vunnit understöd av nästan alla länsstyrelser, som yttrat sig över 1904 års riksdagsskrivelse. Denna reform skulle ock, på sätt jämväl utskottet anför, för ett av-

*Om större
skyndsamhet
beträffande
häktade per-
soners instäl-
lande för
domstol.*

(Forts.)

sevärt antal tilltalade medföra en förkortning av den tid, som de nu måste tillbringa i rannsakningshäktet.

I likhet med utskottet anser jag en lagstiftning om förundersökning och häktning i brottmål vara högeligen önskvärd, men jag tänker mig möjligheten av, att denna rätt ömtåliga och grannliga lagstiftning kan kräva en avsevärd tid och att det väl ej heller är alldeles uteslutet, att den kan komma att dela samma öde som förslagen av åren 1886 och 1904. Därför har jag velat begagna detta tillfälle att uttala den förhoppningen, att, därest Kungl. Maj:t skulle finna den av utskottet föreslagna provisoriska lagstiftningen, vilken fordrar ändring och bearbetning av 1886 års förslag i viktiga stycken, ej skulle kunna inom en mycket snar tid föreläggas riksdagen, Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för utfärdande snarast möjligt av bestämmelser i det av justitieombudsmannen i föreliggande framställning avsedda syftet, utan avvaktan på att det av utskottet begärda större lagförslaget blir färdigt att framläggas för riksdagen.

Jag har intet annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, biföll kammaren vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets den 11 och 14 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 44, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående lättnader i stängelskyldighetens fullgörande, biföll kammaren vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

*Ang. försälj-
ning av förra
militiebostället
Ängsholmen
m. m.*

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets den 11 och 14 innevarande juli bordlagda utlåtande nr 45 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av förra militiebostället Ängsholmen nr 1 med Borghaga nr 1 i Stockholms län med visst undantag.

I en till riksdagen den 1 maj 1914 avlåten, till jordbruksutskottets förberedande granskning hänvisad proposition, nr 9, hade Kungl. Maj:t under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen medgiva, att, sedan förra överstebostället 2 mantal Ängsholmen nr 1 med Borghaga nr 1 i Ytterjärna socken av Stockholms län med undantag av dess andel i Över- och Ytterjärna socknars allmänning blivit genom ägostyckning i huvudsaklig överensstämmelse med i statsrådsprotokollet omförmält förslag styckat i fem lotter, med iakttagande att egendomens andel i de med Däderö by gemensamma ägoområdena bibehölles såsom fortfarande gemensam för de särskilda hemmanslotterna, dessa lotter finge var för sig å offentlig auktion försäljas till den högstbjudande under de i kungl. brevet den 29 maj 1874 omförmälda villkor.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande hemställt, att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition måtte av riksdagen bifallas.

Ang. försäljning av förra militiebostället
Ångsholmen
m. m.

(Forts.)

Reservation hade avgivits av herrar *Linders* och *Ingeström*, vilka likväl ej däri framlagt sin mening.

Herr *Ingeström*: Då jag icke kunnat instämma uti utskottets hemställan, har jag antecknat min reservation, och jag skall be att med några ord få redogöra för min ståndpunkt i denna fråga.

Här gäller det att försälja en jämförelsevis stor jordegendom, som omfattar nära 120 hektar åker, 11 hektar äng och inemot 100 hektar skogsmark med ett skogsvärde av omkring 24,000 kronor. Uppskattningsmännen, som besökt egendomen för ny värdering, ansågo, att egendomen borde kvarbliva i kronans ägo och åsatte den ett arrendevärde av 1,965 kronor, men så inträffade i mars månad 1913 en eldsolycka på egendomen, varvid större delen av byggnaderna nedbrunno. Uppskattningsmännen sammanträdde då ånyo och ansågo nu lämpligast att egendomen försålles. Jag tycker, att den omständigheten, att en del otidsenliga och dåliga hus brunno ned, icke skulle ha varit avgörande för uppskattningsmännen, och det kan ej heller vara staten värdigt att stoppa brandstodsmedlen i fickan och sedan slumpa bort egendomen.

När det gäller att upplåta statens egendomar, så ha vi att ta i betraktande dels ekonomiska och dels sociala förhållanden. Och man kan säga, att under senare tiden har huvudvikten i många fall kanske lagts på den sociala sidan. Visserligen försäljas ännu enligt ett äldre riksdagsbeslut hemman, som i arrende lämna under 600 kronor, på auktion till den högstbjudande, men när försäljning sker från större egendomar, så är det stipulerat, att försäljningen skall ske efter värdering till lämplig person, som då bör vara antingen mindre bemedlad eller obemedlad. Nu har man helt och hållet uppgivit detta. Här uppdelas egendomen i fem olika lotter, och dessa försäljas sedan till den högstbjudande. Nu skulle dessa delar bliva så stora, att de blivande köparna ej skulle kunna få egnahems-lån. De måste då låna pengar på annat håll till byggnader och skuldsätta sig ganska betydligt. Följden blir, att den skog, som var och en får på sin lott, blir nedhuggen, och det blir ju, kan man säga, icke vidare rationellt att få dessa stora bergmarker liggande nere vid segelleden till Södertälje. En upplåtelse i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag skulle helt säkert resultera i, att vi finge fem skuldsatta jordbrukare där nere och att även skogen blir helt och hållet nedhuggen.

Den enda anledningen man kunnat framhålla, för att egendomen skulle försäljas, är den, att det skulle bli för kronan alltför dyrbart att bygga. Det skulle kosta, om byggnader endast uppfördes på den ena delen, 25,000 kronor och, om de uppfördes

Ang. försälj-
ning av förva-
ringsbostället
Ångsholmen
m. m.
(Forts.)

på vardera delen, 40,000 kronor. Det är sant, men enligt min mening borde kronan icke heller bebygga dessa egendomar. Det kan nämligen ifrågasättas, om icke någon annan lämplig användning för jorden i fråga kunde tänkas. Vi ha här en egendom, vilken, som jag sagt, är delad i två olika delar, den ena liggande mera i söder och omfattande cirka 50 hektar godartad myrmulljord. Nu säga uppskattningsmännen, att i orten finnes det en stor mängd mindre jordlägenheter, och jag föreställer mig, att det skulle vara synnerligen lämpligt att uppdelade detta södra skifte i små delar för att försälja dem till de mindre hemmansägarna, som redan nu ha för litet jord. Detta skulle kunna upphjälpa deras ekonomi betydligt, och jag är fullt övertygad om, att de skulle hälsa detta med tillfredsställelse.

Vad sedan den andra egendomen Ångsholmen beträffar, ha uppskattningsmännen, då de framkommit med förslag till egendomens försäljning, sagt, att de icke ha sig bekant, att det vore någon anledning att upplåta den för allmänt ändamål, varför den borde behållas i kronans ägo. Nu har emellertid alkoholistanstaltskommittén besökt egendomen och funnit den synnerligen lämplig för en sådan anstalt. Den största olägenheten har för mig framhållits vara den, att det skulle vålla vissa svårigheter för betjäningens barn, därför att skolan är så avlägset belägen. Man kan emellertid tänka sig, att inom en ej alltför avlägsen framtid det skall anläggas en alkoholistanstalt för kvinnor, och då vore denna egendom härför synnerligen lämplig. Vidare kunde tänkas, att kommunen hade behov av denna egendom.

Ett annat skäl för avslag borde vara, att för närvarande pågår utredning om möjlighet för upplåtelse av kronojord på andra grunder än de som nu gälla, och man kan vara förvissad, att denna utredning utmynnar i förslag om upplåtelse av kronojord på så sätt, att byggnadsskyldigheten blir överflyttad från kronan till innehavaren. Då förfaller ju alldeles det enda skäl, som vederbörande haft för egendomens försäljning. Skulle nu så vara, att denna egendom något år framåt skulle komma att brukas på samma sätt som hittills, så tror jag icke, att det skulle vara så farligt för jordens hävd. Jag är fullkomligt övertygad, att om upplåtelsen skulle ske och efter dessa nya grunder, som vi hoppas komma att antagas, innehavarna skulle bliva mer nöjda med sina villkor än vad nu blir förhållandet.

Jag ber därför att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr Ericsson, Aaby: Herr talman, mina herrar! Här föreligger det fall, som den siste ärade talaren berörde, att en egendom, vilken man aldrig egentligen tänkt sig skulle styckas, har blivit härjad av en eldsvåda, så att den tycks vara så gott som avbränd. Under sådana förhållanden och då kostnaderna för bebyggandet skulle gå upp till 40,000 kronor, om vardera stället skulle bebyggas med särskilda hus, och till

25,000 kronor, om endast huvudgården skulle bebyggas, och då arrendet för egendomen utgjorde 1,600 kronor, ha såväl uppskattningsmännen som vederbörande myndigheter i övrigt ansett, att här föreligger ett undantagsfall, då en statens egendom, ehuru större än vanligt är medgivet, bör försälas. Jag delar den siste talarens uppfattning, att sådana här egendomar icke böra försälas, men utskottet har i likhet med uppskattningsmännen ansett, att här föreligger ett undantagsfall. Då de skäl, som den siste ärade talaren anfört, att det skulle genom styckning uppstå fem hemman med skuldsatta innehavare, kan åberopas mot varje jordförsäljning från statens sida, då likaledes hans plan, att en kommun skulle inköpa denna egendom mycket väl kan realiseras, när egendomen kommer att försälas på auktion, och då tanken på att hit förlägga en alkoholistanstalt, vilken, såsom den ärade talaren privatim för mig omtalade, skulle vara havomfluten, vilket skulle vara så tilltalande, icke för mig kan vara av någon avgörande betydelse, ber jag få yrka bifall till utskottets förslag.

Ang. försäljning av förra militiebostället Ångsholmen m. m.
(Forts.)

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med därunder framställda yrkanden gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare därpå, att kammaren skulle avslå såväl utskottets hemställen som Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets den 11 och 14 i denna månad bordlagda utlåtanden:

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av en lägenhet från förra skogvaktarbostället Stora Söderby nr 3 i Stockholms län;

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Bredevik nr 1 och 2 samt Skjunnaryd nr 1 i Jönköpings län;

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Götetorp nr 1 jämte Götetorp nr 2, en utjord, i Kalmar län;

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Ljung nr 1 i Göteborgs och Bohus län;

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Kattarp nr 9 i Malmöhus län;

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra häradsckivarbostället Torpa nr 4 Måns Jonsgården och nr 5 Arvid Snickargården i Skaraborgs län;

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upp-

låtande av lägenheter från Hunnelundstorp under Visborgs kungsladugård i Gottlands län;

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av en lägenhet från förra militiebostället Tofta nr 1 och 2 Söder- och Västergård i Kronobergs län;

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Sälshög nr 7, 11 och 14 med Sälshög nr 12 i Kristianstads län;

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av en lägenhet från förra militiebostället Väster Bitterna nr 2 Kartegården i Skaraborgs län;

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av vissa områden från förra militiebostället Long nr 3 Storegård i Skaraborgs län jämte en i ämnet väckt motion;

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss. till statens domäners fond hörande kronoegendom;

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående av lägenheten Ljungebo till staden Västervik;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse till lantförsvaret av viss del av det till förra majorsbostället Gudhem nr 1—9 med Holmäng nr 1 Hulegård i Skaraborgs län hörande utskiftet Helle;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ålderstillägg åt vissa kronojägare;

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående eller upplåtande i vissa fall av mark från kronoegendomar; samt

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nybyggnader vid det åt veterinärrättningen i Skara anslagna stads-hemmanet Brogården m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets den 11 och 14 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 63, angående regleringen av utgifterna för kapitalökning i vad an-går jordbruksärendena.

Punkterna 1—3.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Ang. lån från
odlingslåne-
fonden.*

Punkten 4.

Med tillstyrkande av vad Kungl. Maj:t under punkt 35 av föreliggande avdelning av den till innevarande riksdag avlåtna statsverkspropositionen föreslagit, hade utskottet i nu föredragna punkt hemställt,

att riksdagen måtte

- a) medgiva, att under år 1915 ett belopp av 1,000,000 kronor finge av Kungl. Maj:t disponeras såsom lån från odlingslånefonden;
 b) till kapitalökning för odlingslånefonden för år 1915 anvisa ett anslag av 450,000 kronor att utgå av lånemedel.

Ang. lån från
odlingslåne-
fonden.
(Forts.)

Herr Ericsson, Aaby: Sedan föregående år har det varit brukligt, att i jordbruksutskottets utlåtande den formulering använts, som här föreligger. I den sista delen av punkten b) har man nämligen efter orden »450,000 kronor» inflickat orden »att utgå av lånemedel». Då det emellertid från synnerligen auktoritativt statsutskottshåll påpekats, att det skulle vara onödigt att insätta dessa ord, såsom en jämförelse med den följande punkten visar, där det står: »beträffande sättet för anskaffande av medel torde statsutskottet framdeles komma att avgiva förslag», får jag yrka, att orden »att utgå av lånemedel» i denna punkt måtte bortfalla.

Överläggningen förklarades härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att beträffande föreliggande punkt annat yrkande ej förekommit, än av herr Ericsson, Aaby, att vad utskottet hemställt skulle bifallas med den ändring, att orden »att utgå av lånemedel» utelämnades.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan, samt vidare enligt nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Punkten 5.

Ang. lån från
egnahems-
lånefonden.

Med tillstyrkande av vad Kungl. Maj:t i punkt 36 av förevarande avdelning av statsverkspropositionen föreslagit, hade utskottet i nu föredragna punkt hemställt att riksdagen måtte

- a) medgiva, att för år 1915 ett belopp av 7,500,000 kronor finge av Kungl. Maj:t enligt gällande bestämmelser disponeras såsom lån från egnahemslånefonden;
 b) till kapitalökning för egnahemslånefonden för år 1915 anvisa ett anslag av 5,200,000 kronor att utgå av lånemedel.

Herr Ericsson, Aaby: Jag skall be att också här få göra motsvarande yrkande med förut angiven motivering, att orden »att utgå av lånemedel» bortfalla.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att i avseende å föreliggande punkt allenast yrkats av herr Ericsson, Aaby, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, att orden »att utgå av lånemedel» utelämnades.

Härefter gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet

Ang. lån från egnehems-lånefonden. hemställt samt vidare jämlikt nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

(Forts.)

Ang. lån från fonden för fiskerinäringens befrämjande.

Punkten 6.

Med tillstyrkande av vad Kungl. Maj:t i punkt 37 av förevarande avdelning av statsverkspropositionen föreslagit hade utskottet i föreliggande punkt hemställt, att riksdagen måtte

a) medgiva, att under år 1915 ett belopp av 750,000 kronor finge av Kungl. Maj:t disponeras såsom lån från fonden för fiskerinäringens befrämjande;

b) till kapitalökning för samma fond under år 1915 anvisa ett anslag av 100,000 kronor att utgå av lånemedel.

Herr Ericsson, Aaby: Jag ber att även i denna punkt få göra samma yrkande som i den föregående.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen att angående nu föredragna punkt endast framställts det yrkande, av herr Ericsson, Aaby, att vad utskottet hemställt skulle bifallas med den ändring, att orden »att utgå av lånemedel» utelämnades.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare i enlighet med berörda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Punkten 7.

Utskottets hemställan bifölls.

Om anslag till jordförmedlingsfonden.

Punkten 8.

I anslutning till vad Kungl. Maj:t i punkt 39 av meranämnda avdelning i statsverkspropositionen föreslagit hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att riksdagen måtte till kapitalökning för jordförmedlingsfonden för år 1915 anvisa ett anslag av 200,000 kronor att utgå av lånemedel.

Herr Ericsson, Aaby: Jag skall be att få göra samma yrkande som i den föregående punkten, att orden »att utgå av lånemedel» måtte försvinna.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att beträffande föreliggande punkt allenast förekommit det yrkande, av herr Ericsson, Aaby, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, att orden »att utgå av lånemedel» utelämnades.

Härefter gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare enligt nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

*Punkten 9.**Om anslag till täckdiktning-
länefonden.*

Med tillstyrkande av vad Kungl. Maj:t i punkt 40 av ifrågavarande avdelning av statsverkspropositionen föreslagit hade utskottet i nu föredragna punkt hemställt, att riksdagen måtte såsom kapitalökning till täckdiktningsslänefonden för år 1915 anvisa ett anslag av 200,000 kronor att utgå av lånemedel.

Herr *E r i c s s o n, A a b y*: Jag skall be att få göra det för kamaren icke överraskande yrkandet, att orden »att utgå av lånemedel» måtte bortfalla.

Överläggningen förklarades härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att angående förevarande punkt annat yrkande ej förekommit, än av herr *E r i c s s o n, A a b y*, att vad utskottet hemställt skulle bifallas med den ändring, att orden »att utgå av lånemedel» utelämnades.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare i enlighet med berörda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

*Punkten 10.**Anslag till
länefonden för
inköp av ädla
avelston.*

Med tillstyrkande av vad Kungl. Maj:t under punkt 41 av nu ifrågavarande avdelning av statsverkspropositionen föreslagit hade utskottet i föreliggande punkt hemställt, att riksdagen måtte såsom kapitalökning för länefonden för inköp av ädla avelston för år 1915 anvisa ett anslag av 100,000 kronor att utgå av andra statsinkomster än lånemedel.

Utskottet hade därpå yttrat: »Beträffande sättet för medlens anskaffande torde statsutskottet framdeles komma att avgiva förslag.

Herr *E r i c s s o n, A a b y*: Jag skall be att här få ändra mitt yrkande i så måtto att orden »beträffande sättet för medels anskaffande torde statsutskottet framdeles komma att avgiva förslag» måtte utgå, alldenstund det i den kungl. propositionen står, att anslaget skall utgå av andra statsinkomster än lånemedel.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att angående förevarande punkt endast framställdes det yrkande, av herr *E r i c s s o n, A a b y*, att utskottets hemställan skulle bifallas, men att den därpå följande meningen »Beträffande sättet för medlens anskaffande torde statsutskottet framdeles komma att avgiva förslag» måtte förklaras skola bortfalla.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på godkännande av berörda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Ang. inrättan-
de av en all-
män nyodlings-
fond för mel-
lersta och
södra Sverige.

Punkten 11.

I två inom riksdagen väckta likalydande motioner, nr 46, i första kammaren av herr *Kvarnzelius m. fl.* och nr 95 i andra kammaren av herr *Staaß m. fl.*, hade hemställts, att riksdagen måtte för sin del besluta,

att en särskild fond å 300,000 kronor skulle inrättas för befrämjande av uppodling av jord i andra delar av landet än Norrland och Dalarna, för vilken fond i mån av tillgång lån finge tilldelas landsting eller hushållningssällskap, som förklarar sig villigt att utlämna låneunderstöd till mindre jordbrukare för uppodling av till åker lämplig mark;

att inflytande räntor å de från fonden utlämnade lån finge ingå till fonden för att tillsammans med fondens övriga tillgångar användas för det med fonden avsedda ändamålet;

att fonden skulle förvaltas av statskontoret;

att under utgifter för kapitalökning i vad anginge jordbruksdepartementet för år 1915 anvisa ett anslag av 100,000 kronor, att under benämning »allmänna nyodlingsfonden», utgå av lånemedel;

samt att i fråga om erhållande och tillgodonjutande av lån ur fonden skulle gälla de allmänna villkor och bestämmelser, som vore fastställda för norrländska nyodlingsfonden.

Utskottet hade i nu föreliggande punkt på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte i anledning av herrar *Kvarnzelius m. fl.*s och *Staaßs m. fl.*s förevarande motioner, besluta,

a) att en särskild fond å 300,000 kronor skulle inrättas för befrämjande av uppodling av jord i andra delar av landet än Norrland och Dalarna, för vilken fond i mån av tillgång lån finge tilldelas landsting eller hushållningsällskap, som förklarar sig villigt att utlämna låneunderstöd till mindre jordbrukare för uppodling av till åker lämplig mark;

b) att fonden skulle förvaltas av statskontoret;

c) att under utgifter för kapitalökning i vad anginge jordbruksdepartementet för år 1915 anvisa ett anslag av 100,000 kronor, under benämning »allmänna nyodlingsfonden», utgå av lånemedel;

d) samt att i fråga om erhållande och tillgodonjutande av lån ur fonden skulle gälla de allmänna villkor och bestämmelser, som vore fastställda för norrländska nyodlingsfonden, med den skillnad likväl, att beloppet av den ränta, som skulle erläggas å erhållet odlingslån, bestämdes till fyra procent.

Reservationer hade avgivits av herrar *Ericsson* och *Odelberg*, vilka likväl ej antytt sin åsikt; ävensom

av greve *Hamilton* samt herrar *Nilsson* i Tånga och *Ekerot*, vilka ansett att utskottet bort hemställa att räntan å lån från ifrågavarande fond måtte, såsom motionärerna föreslagit, fastställas till tre procent.

Herr Ericsson, Aaby: Jag ber om ursäkt för, att jag i denna punkt icke kommer att bliva fullt så fåordig som i de föregående.

Ang. inrättande av en allmän nyodlingsfond för melleslöden och södra Sverige.

Såsom herrarne se, är det här en fråga, som framlagts som partimotion i båda kamrarna. Man har begärt en fond på 300,000 kronor, varav för nästa år skulle utgå 100,000 kronor. Detta belopp skulle användas för att befrämja ett mera extensivt jordbruk genom uppodling av nymark. Nu har det varit förhållandet med vår jordbruksnäring, att man där tvärtom anser, att man borde lägga an på att få ett mera intensivt jordbruk, d. v. s. få den redan uppodlade marken så bärkraftig som möjligt och kunna sköta den med så litet folk som möjligt. Nu vill man slå in på en annan bog. Man vill driva upp mera ny jord. Såsom stöd härför anför man, att den odlade jorden proportionalliter litet ökat sig under de sista årtiondena, men det är ju helt naturligt på den grund, jag förut sagt. Jag anser sålunda, att ändamålet med motionen icke är så lyckligt, och jag tror fortfarande, att det intensiva jordbruket är det, som vi böra eftersträva. Men låt detta vara! Det är ett annat skäl, som gjort, att jag har måst anteckna min reservation vid detta utlåtande.

Motionärerna peka på, att dessa penningar skulle komma särskilt de mindre jordbrukarne och egna hemmen till godo. Men nu är det så, att egnahemslånen komma att betunga låntagarna ganska mycket särskilt på den tid, då amorteringarna skola börja göras. Kan det då vara riktigt att ytterligare bereda låne-medel för dessa mindre jordbrukare? Jag är vän till egnahemsrörelsen, om den går i rätt riktning, men jag tror, att om man får folk att låna för mycket penningar, så blir arbetet, när annuiteterna skola gäldas, alltför tungt, och jag försäkrar herrarne såsom praktisk jordbrukare, att det är en hård lott som dessa mindre jordbrukare ha och att om det också är en manande och entusiasmerande sak att få arbeta för det egna hemniteterna skola gäldas, alltför tungt, och jag försäkrar herrarna, att skuld finnes på snart sagt allting, så fruktar jag, att denna egnahemssak kommer att alstra ett missnöje och en olust, som blir ytterst betänklig för själva rörelsen. Låt oss emellertid anse, att saken är bra och att det är ingen fara att lämna medel därtill! Jag kan dock icke neka till, att det förvånar mig, att när dessa ärade herrar motionärer, vilka icke ens med ett modernt begrepp av sakkunskap, åtminstone i fråga om dem, vilkas namn stå främst på motionerna, torde vilja tillerkänna sig någon sakkunskap på själva jordbruksområdet, hava framburit en sådan motion, de gjort det på det sätt, som här skett. De ha begärt att få 100,000 kronor för detta ändamål, men, mina herrar, vad förslår 100,000 kronor för ett år för att åstadkomma nyodling och nybruten mark i Sveriges södra län? För att icke trötta herrarne med en utredning, skall jag nämna, att det skulle bli ungefär 10 hektar inom varje hushållningssällskaps område, som skulle kunna brukas med hjälp av detta anslag. För att vara

(Forts.)

Ang. inrättande av en allmän nydlingsfond för mel-lersta och södra Sverige. ett stort partis stora motion, förefaller det mig, att man vunnit bra litet med densamma.

(Forts.) Vad är ändamålet med motionen? Jag har ställt mig mycket undrande och spörjande. Man får naturligtvis utgå från, att det är själva saken man vill, och det tror jag även ännu, ehuru, såsom jag påvisat, resultatet blir ganska litet, men jag kan icke neka till, att den tanken har uppstått hos mig: kan det icke avse — jag vill icke säga, att så är förhållandet — att vara en inbjudan från detta parti, vari man säger till Sveriges mindre jordbrukare: kommen till oss, och ni skall få se, att vi skola giva eder penningunderstöd och hjälp. Men när de komma, så få de en hjälp, motsvarande 10 hektar inom varje hushållningssällskaps område! Jag vill icke begagna något ordspråk om detta, men jag kan icke neka till, att det synes mig som om man lovade med orden bra mycket, men hölle i handling bra litet. Detta är emellertid icke motivet för att jag nu yrkar avslag. Detta är blott reflexioner som jag gjort. Själva saken är icke välbetänkt, och den inleder småbrukarne på en låneväg, som för dem möjligen kan bli betungande, och därför, herr talman, ber jag att få yrka avslag på både utskottets hemställan och motionen.

Herr Pers: Det må ursäktas mig, om jag begagnar talmannens tillåtelse att få i någon mån bemöta den föregående ärade talaren. När denne genast i början av sitt anförande betonade, att detta är en partimotion, så vill jag därtill göra den anmärkningen, att representanter för samtliga partier inom andra kammaren i utskottet biträdde motionen och alltså stå eniga med utskottet, och ifrån dessa herrars sida betonades det med skärpa, att man ej fick låta partisynpunkterna göra sig gällande här, utan när saken ansågs så klok och rätt, så borde man utan tvekan biträda densamma.

Vidare gjorde den ärade talaren anmärkning därom, att ett extensivt jordbruk skulle befrämjas genom bifall till motionen. Det må medgivas, att motionärerna skulle kunnat undvika ordet »extensivt», ty det har visat sig, att detta här har missuppfattats eller åtminstone missbrukats. Ordet »extensivt» i det här sammanhanget betyder naturligtvis ej, att man skulle medverka därtill, att den nu brukade jorden skulle brukas på ett mera extensivt sätt, än hittills varit fallet, utan ordets mening är endast och allenast, att en geometrisk utvidgning utav den jord, som ligger för plogen i landet, skulle komma att befrämjas. Och då så är fallet, så skulle jag vilja hemställa till herrarna, däribland den talare, som jag riktar mig mot, huruvida vi ej redan äro ganska mycket inne på denna väg, att nämligen utvidga den odlade jordens myckenhet i landet. Dessa myrodlingar, sjöavtappningar, sjösänkningar, som vi befrämja med miljoner kronor om året, de befrämja precis denna sak: att lägga ny mark under plogen. Det är också ett »extensivt» utbredande av jordbruket,

men detta motsätta vi oss ej, utan det främja vi i stället, och vi räknade med glädje vart tusental tunnland, som här i landet lägges under plogen varje år.

Vidare vill jag vid talet om, att man ej skall främja ett extensivt jordbruk, be att få fästa herrarnas uppmärksamhet på, att Norrland redan har en sådan här odlingsfond. Det sättes nu ifråga, att det övriga landet skulle likställas med Norrland. Jag vet ej, om någon norrlänning känner sig sårad, men jag kan ej låta bli att säga, att den allmänna uppfattningen dock är, att jordbruket i Norrland, åtminstone i vissa trakter, är i allmänhet mera extensivt än vad det är i landet för övrigt. Skulle vi nu betagas av denna rädsla för ett extensivt jordbruk, så skulle vi naturligtvis ej inrätta en ny odlingsfond för Norrland, där det extensiva jordbruket är mera utbrett, utan då skulle det vara riktigt, att vi inrättade en sådan fond för andra delar av riket, där jordbruket är mera intensivt. Det är att — jag hade så när sagt — begagna sig på ett illojalt sätt av ett ord, som har fått en dålig klang i det allmänna medvetandet.

Det sades också, att detta anslag skulle bli alldeles för litet och ej vara någonting att räkna med. Ja, i våra dagar har det lilla jordbruket och de små odlingarna höjt sig till en större aktning och en större betydelse i landet, än vad de förut haft. Man får icke tala ringaktande om några få hektar utan man måste tala med en viss respekt om dessa små odlingar. Det är ej alla hushållningssällskap eller landsting, som reflektera på det här anslaget, och då kommer det så mycket mera tillgodo på andra håll. Jag vill, då vi äro inne på denna fråga, erinra om, att de liknande anslag, som vi förut fått: både sjösänkings- och frostdikningsanslag, i allmänhet utgå till stora komplicerade företag, där en större allmänhet är intresserad. Men det här skulle komplettera dessa stora anslag med ett anslag, som ginge till individerna, och som var och en enskild skulle kunna utan så stora komplicerade förhållanden, komma åt. Vi ha ju i Västmanlands län under de sista årtiondena vunnit åt plogen åtskilliga tusentals tunnland från sjömark och ängsjord, ett »extensivt» jordbruk är där befrämjat — beklagligt nog enligt den föregående talaren! I allmänhet är det därstädes mycket fattigt folk, som fått dessa sjösänkningar till sina gårdar, men som sakna medel att fullfölja odlingen. Nu skulle denna svårighet kunna bli avhjälpt. Det finnes en stor sjösänkingsförening där, som sålunda fått jord, som den har till salu, men den har svårt att finna köpare, ty som vi veta är det ingen lycklig lott att sätta sig ned på obebyggd jord. Här gives en uppmuntran åt sådana, som vilja sätta sig ned på obebyggd jord. Vidare erinrar jag om, att på vissa industriplatser drages befolkningen till industrien i mycket hög grad, men det finnes dock en och annan, som vill bryta sin faders backe, som vill odla jorden, och till denne skulle man räkna en hjälpsam hand. Det är ej fråga om någon gåva. Utskottets majoritet har tänkt sig 4 procents ränta på lånen. Det är ej alls fråga om

Ang. inrättande av en allmän nyodlingsfond för mellersta och södra Sverige.
(Forts.)

Ang. inrättan-
de av en all-
män nyodlings-
fond för mel-
lersta och
södra Sverige.
(Forts.)

några långlån: 10 år till amortering. Och med fondens litenhet, som av den föregående talaren ju ansågs vara en svaghet, blir det kanske så många som söka, att de, som skola dela ut penningarna, få göra ett ganska gott urval. För övrigt: om fonden visar sig vara för liten, så kunna vi ju hoppas, att riksdagen kommer att öka den. Det är en sak, som lätt kan avhjälpas.

Ja, jag har, herr talman, härmad sagt vad jag ville säga. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Greve W a c h t m e i s t e r, A x e l: Jag har begärt ordet för att giva tillkänna, att jag av förbiseende försummat att skriva under den första reservationen på denna punkt. Jag har visserligen den åsikten att vid sidan av Norrland och Dalarna även för andra delar av vårt land, särskilt Skåne, en fond av denna natur skulle kunna göra nytta, om den blott ytterst försiktigt användes. Men detta är en sak. En annan är att starta en jorduppodlingsfond för hela vårt land. Ty fonden ser visserligen nått och liten ut nu, men det ligger i sakens natur, att den kommer att svälla ut och det i mycket hög grad. Den kommer att inleda en stor del av vår jordbrukande befolkning i en icke lycklig lånefrestelse, och då jag anser, att den hjälp, som genom denna fond bjudes vår jordbrukande allmänhet, ej är en hjälp i rätt anda, ber jag, herr talman, att få yrka avslag å utskottets hemställan.

Greve H a m i l t o n, A l e x a n d e r: Jag är mycket tveksam om nyttan av denna fond, och ber att få opponera mig mot ett yttrande, som motionärerna hava, då de säga, att den har så stor betydelse såsom åtgärd till det svenska jordbrukets extensiva utveckling. Det svenska jordbruket bedrivs redan nu för mycket extensivt. Det vore då mycket större skäl att uppmuntra till det intensiva jordbruket. Skall nu även småbrukaren tilldelas en större areal för att uppodlas, så blir han icke småbrukare. Han förlorar denna sin egenskap. Han blir tvungen att hålla lejda tjänare, vilket ej för honom kan bliva förmånligt.

Det har framhållits, att i Västmanland skulle finnas stora områden, som böra bliva uppodlade. Må vara, men jag tror, att den jord som här avses kan betala arbetet utan odlingslån. Jag tror, att om den ej odlas, så beror detta på fruktan för dryga kostnader för byggnader — och ökat förlag, som blir en följd av den ökade åkerarealen. Herr talman, jag yrkar avslag å utskottets hemställan.

Herr P e r s: Herr talman, jag skall ej ingå i något svaromål. Jag skall blott be att få göra det formella yrkandet, att orden »utgå av lånemedel» under mom. c) må utgå, i likhet med vad som skett i föregående punkter.

Herr L i n d b l a d, E r n s t: Ja, herr talman, det är nog så, som den förste ärade talaren framhållit, att motionen har tillkommit som

en partimotion, men jag undrar, om det är lämpligt, att denna kam-
 mare gör själva saken till partisak. Jag för min del har funnit mig
 mycket gärna kunna gå med på själva tanken i motionen, och jag tror
 ej, att man behöver måla upp några faror därav. Inom utskottet har
 den förbättring av motionen blivit vidtagen, att räntefoten blivit höjd
 från 3 till 4 procent — till åtskillnad mot vad som gäller för Norr-
 lands odlingslånefond, ty där är räntefoten 3 procent. Man har velat
 markera, att de sydliga och mellersta delarna av landet böra något
 så när betala statsverket vad detta själv får betala för sin upplåning.
 Jag vill hemställa, om det kan anses vara något olämpligt att inrätta
 en sådan odlingslånefond, när man tillser, att det finnes nödiga medel
 för dessa odlingsförbättringar, och att staten icke förlorar något vä-
 sentligt på räntan, och vi hava ju en garanti för detta krav däri, att
 hushållningssällskapen skulle förmedla dessa lån, och vi kunna vara
 övertygade om, att dessa sällskap skola så väl förstå att skilja på, om de
 medel, som stå till förfogande, rätt begagnas eller ej, så att jag tror,
 att vi något litet överdrivit betydelsen av denna invändning. Det vill
 jag för min del tro, även om saken tillkommit i partiväg. Jag vill
 erinra om, att frågan ingalunda är stor, men att motionärerna reser
 flera så: många bäcker små göra en stor å. I alla händelser ty-
 kes det mig, att denna kammare icke bör ställa sig hindrande i vägen
 för, att dessa medel bli ställda till förfogande för det avsedda änd-
 målet. Jag tror, som en föregående talare framhållit, att vi nog
 få bevilja ett större belopp framdeles, men jag ser ej heller i den sa-
 ken någon fara, varför jag ber att få förorda utskottets hemställan.

Herr Petersson, Alfred: Jag skall först be att få med
 ett par ord vända mig mot dem, som vilja inlägga en helt och hållet
 annan betydelse uti orden »jordbrukets extensiva utveckling» än
 vad de själva veta vara den betydelse, som motionärerna verkligen
 inlagt i desamma. Det kan ej vara och har aldrig varit fråga om
 att bringa lantbruket in på nya vägar, att få ett extensivt jordbruk
 i motsats till ett intensivt. Det bör väl också framgå, om man läser
 själva ordalydelsen hos motionärerna. Syftet med detta uttryck —
 jordbrukets extensiva utveckling — kan väl ej vara annat än det,
 att man ansett det viktigt att främja en sådan utveckling, att man
 lägger nya tegar till de gamla tegarna, och detta utan att det sker
 med risk av det förutvarande jordbrukets återgång till en för länge
 sedan övervunnen ståndpunkt. Det var efter mitt förmenande en
 lek med ord, som utskottets vice ordförande gjorde, då han sökte
 inlägga denna främmande betydelse uti ifrågavarande ord.

Ja, så beklagade sig utskottets vice ordförande även över, att
 detta var en väg, på vilken man inledde folk att göra nya lån, att
 ytterligare skuldsätta sig. Ja, herr vice ordföranden vet likaväl
 som jag, i vilken ekonomisk ställning dessa småbrukare i allmän-
 het äro och hur svårt de hava att åstadkomma de nödiga medlen,
 när det gäller att göra en utgift, t. ex. för att odla upp ett stycke
 odlingsbar jord. Jag har ännu i färskt minne, hurusom några per-
 soner från olika delar av landet, som voro representanter för s. k.

Ang. inrättan-
 de av en all-
 män nyodlings-
 fond för mel-
 lersta och
 södra Sverige.
 (Forts.)

Ang. inrättan-
de av en all-
män nyodlings-
fond för mel-
lersta och
södra Sverige.

(Forts.)

småbrukareföreningar, voro uppe hos mig någon gång under hösten och gjorde en hemställan, huruvida jag ej då kunde befinnas vara betänkt på att hos Kungl. Maj:t hemställa om att inrätta en sådan här fond för de delar av landet, som ej hade en dylik förut, och de motiverade detta endast med det behov, som finnes likaväl i södra som i norra delarna av landet, även om ej i så stor utsträckning, för dessa småbrukare att få dessa billiga lån, som ju dock ej äro beräknade att utgå till mer än halva den beräknade odlingskostnaden. Jag tror, att man genom ett bifall till utskottets förslag snarare gör en god gärning än man gör en ond gärning gent emot dessa. Åtminstone anse de själva det vara en god gärning från statens sida. Därom är jag fullt övertygad.

Herr vice ordföranden i jordbruksutskottet sade också, att det ju var alldeles för litet: ville man åstadkomma någonting, varför skulle man då taga till ett så litet belopp som 300,000 kronor, av vilka för övrigt endast 100,000 skulle utgå för nästa år? Ja, hade man tagit till det dubbla, hade sannolikt den anmärkningen gjorts: här kommer man ju och begär så svindlande belopp. Nu tror jag för min del, att man kan även med 300,000 kronor tillgodose åtminstone det nu kännbaraste behovet. Vi hava en större fond för de norra delarna av landet, och när vi få samma belopp för de södra delarna som för de norra, så tror jag, att man kan anse, att man åtminstone för den närmaste tiden fyllt detta kända behov. Om jag gör en jämförelse mellan det avdikningsanslag, som utgår för Norrland, och det, som utgår för det övriga Sverige, så visar det sig, att vi för närvarande hava 1,900,000 kronor för Norrland och Dalarna och 450,000 för de övriga delarna av landet, och 1,900,000 räcker ej för Norrland, under det att 450,000 hittills visat sig räcka mycket väl för de södra delarna av landet. De hava ej ens tagits i anspråk till det fulla beloppet. Jag tror således, att det belopp, som här för närvarande begäres, är ganska väl avvägt. Jag tror ej heller, att man behöver hysa de farhågor, som greve Wachtmeister hade, för att det skall svälla ut till några svindlande belopp.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Odelberg: Det är nog så gott som lönlöst att uppträda mot en motion som denna, ty det kan ju ej nekas, att det ligger något tilltalande i detta att skaffa de mindre bemedlade jord och nya hem eller, som den siste ärade talaren uttryckte sig, att underlätta för dem att lägga teg till teg — låt vara med lånade medel. Men det är ju också därför, som en sådan motion kunnat komma fram. Motionärerna äro emellertid själva icke jordbrukare. De känna icke till jordbruksförhållandena i vårt land. De känna ej till de svårigheter, mot vilka jordbrukarna hava att kämpa. Men den, som något känner till, vad som behöves för att de skola kunna reda sig, i synnerhet på ett skuldsatt jordbruk, den blir något betänksam, när en fråga om vidare skuldsättning framkommer. Det går ej an att skuldsätta det lilla jordbruket så, att det blir skuldsatt

upp över skorstenarna, ty det finnes ej sanning i talesättet, att ju mera man lånar, ju mer har man kvar.

Ang. inrättande av en allmän nyodlingsfond för mellersta och södra Sverige.
(Forts.)

Ärligen lämnar staten 7 1/2 miljoner kronor för bildande av egna hem, men hur har denna egnahemsbildning gått tillväga? Den har icke gått i den riktning, som man tänkt sig, nämligen att här huvudsakligen skulle brytas ny jord och byggas nya hem, utan vår egnahemsfond har fått tjänstgöra mera såsom en hypoteksbank. De egna hemmen ha bytt ägare, och så har stora egendomar styckats sönder till mindre delar, vilka sålts till allt för högt pris för att skapa räntabla egna hem. Staten har lämnat lån till 5/6 av värdet, vilket mången gång är mera än vad hela egendomen är värd; och den mindre jordbrukaren har då först och främst att betala ränta på sin skuld och vidare att amortera skulden. Amorteringarna ha ännu icke börjat så allmänt, så att man vet ännu icke huru denna lånerörelse kommer att utfalla.

Nu är man redan färdig att bilda en ny lånefond för att locka dessa småbrukare ytterligare in på skuldsättning. Det synes mig, som om det vore bättre, att de skötte sina redan förut skuldsatta jordbruk på ett sådant sätt, att de kunde existera på dem, än att de skola med lånade medel arrendera sig och bryta upp ny jord.

Staten anslår ju redan 450,000 kronor årligen för avdikning av även till odling tjänlig jord i mellersta och södra Sverige och erhålles halva dikningskostnaden såsom gåva. Skall det då även vara nödvändigt att bilda en lånefond för odlingens verkställande? Det synes lämpligare, att, när de nu fått ett anslag av halva kostnaden för dikningen, de sedan genom eget arbete odla upp sina icke så stora arealer. Det är den missriktade jordbrukspolitik, riksdagen vill slå in på, nämligen att tro att man främjar det svenska jordbruket genom att bara lämna ut lån på lån utan tanke på, huruvida det finns möjligheter att en gång betala igen dessa lån — det är detta, som gjort, att jag reserverat mig mot bildandet av denna lånefond.

Jag medgiver, att, såsom en talare sade, risken kanske icke är så stor, då det är hushållningssällskapen, som skulle få hand om fonden och verkställa utlåningen, men, mina herrar, om hushållningssällskapen få hand om medlen och de börja att bliva försiktiga vid utlåningen, då kommer det att bliva ett skri mot dem, att de äro reaktionära och icke vilja hjälpa det mindre jordbruket, och detta just emedan de vilja hjälpa det genom att låna ut med försiktighet. Så har skett med egnahemsfonden. Man har sett, att de, som iakttaga försiktighet, klandras för att icke vilja främja lånesaken.

På grund av vad jag nu anfört ber jag att få yrka avslag å utskottets hemställan.

Herr Lindblad, Ernst: Jag undrar, om icke den siste ärade talaren såg saken något för pessimistiskt. Det är nämligen

Ang. inrättande av en allmän nyodlingsfond för mel-
lersta och södra Sverige

så, att de minsta egna hemmen, de som uppgå till högst 6 hektar åkerjord, nu få ett direkt anslag på 50,000 kronor till hjälp vid nyodlingar. Det är från ett allmänt anslag på 270,000 kronor till det mindre jordbrukets understöd, som dessa 50,000 kronor tagas till nyodlingar. Nu är det emellertid fråga om att i form av lån hjälpa dessa mindre nyodlingsföretag, som uppstå alldeles fristående. Det förut berörda, att man genom nyodlingshjälp från avdiktningssamfundet kan få medel till verkställande av större odlingar, gäller i allmänhet större sammanhängande sjösänkningsföretag och dylikt, som skapar möjligheter till nyodling, men det här mindre lånebeloppet skulle täcka behovet, icke hos de allra minsta, utan hos de något däröver liggande jordbruksarealerna att kunna växa ut och genom nyodling bli va större.

När man har den garantien, att det är hushållningssällskapen, som skola komma att utlämna lånen, och när man kan vara övertygad om att hushållningssällskapen skola se till, att lånen rätt användas, kan jag icke se någon som helst fara.

Det upplystes inom utskottet, att det finnes vissa län, där hushållningssällskapen redan självmant inrättat dylika lånefonder: och när det sålunda blott skulle vara att hjälpa dessa län, så att de skulle få ytterligare statsbidrag till realiserandet av den tanke, de själva tillskapat, behöva vi ju icke vara rädda, att vi skulle skapa till något nytt. Ett av de län, som nämndes, var Blekinge län. Det vore väl icke till skada för Blekinge läns hushållningssällskap, ifall det finge dessa av hushållningssällskapet redan medgivna lånebelopp täckta av statsmedel. Och det vore väl ej någon skada, om hushållningssällskapen kunde få det bättre i allmänhet.

Jag tror, att man bör akta sig för att måla ut frågan och göra den större, än vad den i själva verket är. Frågan gäller blott, att man beträffande nyodlingar skall med statsmedel utsträcka en hjälpare hand till det mindre jordbrukets befrämjande, och detta måtte väl vara en Gudi behaglig gärning.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Pers: Jag är tacksam mot herr Odelberg, att han icke ser den här saken politiskt. Såsom god ekonom ser han för sig alla stora fonder till jordbrukets upphjälpare och tänker sig, att de jordbrukare som fått del av så många som möjligt av dessa fonder, också skulle få lägga på sig nya stora skuldbörder. I praktiken ställer det sig dock alls icke så. Jag tänker mig, att hushållningssällskapen och landstingen, som skola taga hand om den nu föreslagna fonden, icke företrädesvis komma att bland lånesökandena välja sådana odlare, som redan skapat sig en skuldbörda, så hög att de hålla på att digna under densamma, utan företräde kommer väl att lämnas åt dem, som icke redan tagit för sig av statens hjälp, utan äro i den ställning, att de verkligen kunna ha nytta och gagn av den hjälp, som här bjudes.

Jag hemställer, huruvida det dock icke är så, att det finns ganska mycket obruten och ganska mycket odlingsvärd jord i mellersta och södra Sverige, ehuru reservanterna icke tyckas ha den uppfattningen. Jag hemställer, om likväl så icke är förhållandet, och går man på sidan av de stora stråkvägarna, blir man förvånad över, huru mycket odlingsvärd jord det finnes, som icke är tillvaratagen. Ett bifall till förevarande framställning skulle verka i riktning, att även denna jord upptoges, och detta av dem, som bäst behövde den. Jag vidhåller därför mitt yrkande.

Ang. inrättande av en allmännyodlingsfond för mellersta och södra Sverige.
(Forts.)

Herr Holmquist: Jag skall be att få säga ett par ord i anledning av vad herr Odelberg yttrade i denna sak. Herr Odelberg började med ett pessimistiskt uttalande rörande den svenska jordbrukspolitiken. Han befarade, att man genom dessa nya ekonomiska åtgärder skulle, såsom det heter, ytterligare skuldsätta jordbruket och därigenom giva det en ganska dålig skänk. Jag minns, hur jag en annan gång, när jag också var den högt ärade talarens motståndare — det var, då det gällde den stora tanke, som han realiserade, nämligen egnahemslånetanken — hur jag då ställde mig ungefär på den ståndpunkt, som han intagit här idag. Jag må säga, att den tid, som därefter förflutit, har givit mig orätt och min högt ärade vän herr Odelberg rätt. Det har utan tvivel gått med den nämnda tanken så, som herr Odelberg då sade. Han yttrade, att man icke finge börja i missmodets tecken, utan att man måste med ärligt uppsåt söka driva rörelsen fram; och jag tror, att i det fallet de institutioner, som fått sig uppdraget anförtrott, gjort, om icke allt, så ganska mycket.

Under sådana förhållanden, då en likartad åtgärd nu här är ifrågasatt och då man har tillfälle att till denna tankes förverkligande så, som förut är angivet, samma krafter som för egnahemslånerörelsen, varför skall man då hallstämpla en sådan åtgärd såsom en missriktad gåva till det svenska jordbruket?

Här har angivits, att det skulle ligga partifärg över denna motion; men det må jag då säga, att när det gäller att söka få svensk jord under plogen och att öka det svenska jordbrukets odlingsarbete, jag tror, att alla partier i detta land kunna räcka varandra handen.

Jag skulle ha känt mig mindre egendomligt berörd av en del av de föregående talarnes uppträdande i denna fråga, om det här verkligen gällde att etablera något nytt, något hittills oprövat. I själva verket är det ju dock icke fråga om annat, än att åtgärder, som redan praktiserats i landets norra delar skulle få börja att under blygsamma former verka även i landets sydliga delar.

Jag hemställer till var och en, även den som är aldrig så stor vän till Norrlands »slumrande miljoner» och till de norrländska länens utvecklingsmöjligheter i övrigt, om man icke, när det gäller de sydliga delarna av landet, har större förutsättnin-

Ang. inrättan- gar, än när det gäller de norra, att just med detta vapen vinna
de av en all- ett gott resultat.

På grund av dessa förhållanden och enär jag — ehuru jag
erkänner, att den motion, som här framkommit, till sina di-
mensioner är mycket blygsam — likväl hoppas, att, därest de
södra Sverige. erkänner, att den motion, som här framkommit, till sina di-
(Forts.) mensioner är mycket blygsam — likväl hoppas, att, därest de

södra delarna av riket visa sig för att kunna nå det syfte, som
med motionen avses, vara i behov av ökat ekonomiskt understöd
av svenska staten, sådant understöd också skall lämnas, ber jag
att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Friherre Hermelin: Herr talman! Jag vill visst icke
se denna fråga ur partipolitisk synpunkt, utan jag vill gärna
se att så mycket svensk jord som möjligt blir odlad. Emellertid
kan frågan ses ur två synpunkter: kreditsynpunkten och od-
lingssynpunkten, och frågan är, vilken av dessa man här vill
anlägga. Jag tror, att frågan förnämligast bör ses ur kredit-
synpunkt. Herr Pers anlade odlingsynpunkten och ville göra
gällande, att man ser så mycket ouppodlad jord här i landet;
men då vill jag säga, att man ser ännu mera odlad jord, som
är illa skött.

Från kreditsynpunkt sammanfaller denna fråga mycket nära
med en annan fråga, som är väckt från samma håll, frågan om
ordnandet av jordbrukskrediten. Sistnämnda fråga ligger även
under Kungl. Maj:ts behandling, och ett förslag i ämnet har
varit utremitterat till olika håll. Jag anser alltså, att nu
föreliggande fråga om odlingsfond bör kunna anstå, tills man
får frågan om jordbrukskrediten ordnad. Kan man få jordbruks-
krediten väl ordnad, så att jordbrukslån stå till buds mot billi-
gare ränta och med lämpliga avbetalningsterminer, då tror jag,
att den nu föreslagna fonden är ganska behövlig.

På grund härav ber jag att få yrka avslag å utskottets
hemställan och förenar jag mig i det yrkande reservanternas gjort.

Herr Nilsson, Joh an: Jag kan icke se saken från samma
synpunkt som den siste ärade talaren. Han sade, att vi ha så
mycket jord inom landet, som borde vara skött på bättre sätt, innan
man ger sig in på några nyodlingar. Det kan man ju säga, men
ofta är det så, att om en jordbrukare har en areal uppodlad och
dessutom har en del till odling lämplig mark hans förmåga att upp-
odla denna areal icke räcker till, såvida han icke kan få statshjälp
därtill, han också begär sådan; men det kan ju icke passa honom att
köpa jord, som ligger på några kilometers avstånd från den jord, han
brukar. Jag tror, att denna lånefond, om den användes med ur-
skillning, vilket jag hoppas skall bliva fallet, på många håll, skulle
komma att medföra ganska stor nytta och välsignelse.

Statens uppoffringar bli ju heller icke så stora, om man sätter
räntan till fyra procent, såsom utskottet föreslagit. Och jag är av
den uppfattningen, att vid dessa lånefonder räntan icke bör sättas
till vida lägre än vad staten själv kan upplåna pengarna till. Det

har visat sig, särskilt vid egnahemslånefonden, att denna eftergift åt lånesökandena från statens sida, räntan är i denna fond 3,6 procent, icke alltid kommer lånesökandena till godo. Det tenderar nämligen därhän, att den, som säljer ord, kalkulerar på det sättet, att eftersom köparen får låna så billigt, han kan betala desto mera. Detta är något, varpå hushållningssällskapen och andra låneförmedlare böra ha sin uppmärksamhet fäst, så att missbruk av sådant slag icke förekommer, vare sig vid utlåning från den nu föreslagna eller från andra fonder.

Ang. inrättande av en allmän nyodlingsfond för mel-lersta och södra Sverige.

(Forts.)

Det har gjorts anmärkningar mot fondens storlek, men jag tycker, att det är en förtjänst hos motionärerna, att de varit blygsamma och begärt litet. Skulle det efter vunnen erfarenhet visa sig, att fonden kommer till nytta och blir fruktbarande, och den då befinner för liten, kan ju felet avhjälpas till kommande år.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende å föreliggande punkt vore framställda följande yrkanden: 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) av herr Pers, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring i mom. c) att orden »att» — »utgå av lånemedel» utelämnades; och 3:o) att kammaren skulle avslå såväl utskottets hemställan som de i ämnet väckta motionerna.

Härefter gjordes propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarades propositionen på bifall till det under 2:o) upptagna yrkandet vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 12.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 13.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 98, hade herr *Jonsson* i Hökhult hemställt, att riksdagen måtte bevilja ett anslag av 5,000,000 kronor att ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för att på de grunder och villkor, som Kungl. Maj:t kunde finna gott i nåder bestämma, utlämnas som lån till kommuner i och för inköp av skogsmarker för varaktigt skogsbruk.

Ang. lånefond till understöd åt kommuner för inköp av skogsmark.

Utskottet hade i nu föredragna punkt på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte i anledning av herr *Jonssons* i Hökhult förevarande motion, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte, i samband med den nu pågående utredningen för utarbetande av lagstiftning rörande gemensamhetsskogar, jämväl låta verkställa utredning i fråga om behövligheten och lämpligheten av åtgärder från statens sida för beredande av understöd åt kommuner för bildande av kommunalskogar, samt att för riksdagen framlades det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Ang. lånefond
till understöd
åt kommuner
för inköp av
skogsmark.

Reservation hade avgivits av herrar *Ericsson, Aaby, och Odellberg* samt friherre *Gyllenstierna*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att herr *Jonssons* i Hökhult förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

(Forts.)

Herr *Ericsson, Aaby*: Det gäller här, som herrarne se, endast förslag om en skrivelse, men då riksdagen redan har skrivit och begärt utredning och förslag i syfte att bereda kommuner, korporationer, byalag samt stiftelser och fonder, som avse allmänt ändamål, möjlighet att genom inköp av skogsmark eller annorledes bilda, bibehålla och utvidga gemensamhetsskogar, d. v. s. anhållit om vidtagande av åtgärder för just det ändamål, vartill motionären nu syftar, hava reservanterna icke ansett en ny skrivelse vara av behovet påkallad, och ber jag därför att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till reservanternas förslag.

Herr *Pers*: Som herrarne se, har utskottet kommit till en annan slutsats. Det är så, att Kungl. Maj:t tillsatt en kommitté för att utreda den här frågan, men kommitténs uppdrag går icke så långt som utskottets förslag i förevarande utlåtande, att man skulle se till om icke staten borde understödja kommunerna direkt i deras strävan att bilda kommunalskogar. Utskottets majoritet har icke kunnat tillmötesgå motionären i den utsträckning han begärt, men utskottet har tänkt sig, att den kommitté, som nu sitter, borde få taga även denna fråga i övervägande. Reservanterna ha ställt i utsikt, att kommitténs arbete skulle få slutföras och att man först skulle få lagbestämmelser om bildande av sådana här skogar för att sedan taga upp frågan om statshjälp. Men som vi alla veta, går det ganska långsamt fram, när en sak skall tagas på det sättet, och ett understöd, ifall det verkligen visar sig behov därav, skulle icke komma förr än långt fram i tiden. Därför föreställer jag mig, att det skulle vara synnerligen lyckligt om kommittén genom denna skrivelse finge Kungl. Maj:ts bemyndigande att taga upp även denna sida av frågan och samtidigt komma med utredning jämväl beträffande den. Detta skulle i hög grad påskynda frågan, och för min del är jag livligt övertygad om att bildandet av dylika kommunalskogar skulle främja skogsvården i vårt land i mycket hög grad. Det är visserligen sant, att staten nu köper skogar och gör det i ganska stor utsträckning, men på detta område gäller nog den gamla satsen, att man skall det ena göra och det andra icke låta. Det kan hava sina betänkligheter för staten att vara alldeles ensam på detta område, och kommunerna ha lättare att se över den här saken. Det skulle verka i hög grad uppfostrande för kommunerna att hava kommunala skogar att vårda och sköta, och det skulle verka gott även för den enskilda skogsvården, om sådant bleve mera allmänt.

Ur dessa synpunkter har utskottets majoritet icke tvekat att gå med på motionärens önskan på sätt som skett, och jag tillåter mig, herr talman, att yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. lånefond till understöd åt kommuner för inköp av skogsmark.

(Forts.)

Herr Lindblad, Ernst: Det är alldeles riktigt, som den förste ärade talaren framhöll, att båda kamrarna, d. v. s. riksdagen, skrivit till Kungl. Maj:t i detta ärende, men det var redan år 1904, det är tio år gångna sedan dess, och på tio år brukar preskription inträda, så att det nog är på tiden, att riksdagen nu färskar upp sin framställning till Kungl. Maj:t, synnerligast som det visat sig, att Kungl. Maj:t lagt den nämnda skrivelsen på hyllan. Den har visserligen överlämnats till skogslagstiftningskommittén, men denna har mycket, mycket större spörsmål samt mycket mera omfattande utredningar sig förelagda, vilket gör sannolikt, att kommittén kommer att behandla denna fråga såsom en ganska obetydlig bisak. Men för kommunerna spelar den icke en så underordnad roll, ty det gäller, huruvida det skall göras lättare för kommunerna att skaffa sig allmänningsskogar.

Man har anfört mot ett förslag sådant som motionärens att om staten hjälper kommunerna i att anordna kommunalskogar, staten skulle motverka sin egen inköspolitik i avseende å skogar och till skogsbruk tjänliga marker. Men härvid förbiser man en sak, nämligen att när staten uppträder såsom köpare, den lägger an på stora sammanhängande områden, som göra förvaltningen lättskött och enkel, då däremot en kommun kan nöja sig med skogsparker på 100 å 200 tunnland, och det gäller för kommunen att taga vara på tillfällen, som kunna erbjuda sig, att till skäligt pris förvärva smärre skogsmarker, som under vederbörlig kultur och vård av kommunala myndigheter med sakkunniga biträden kunna göras fruktbärande för framtiden. Häri ligger frågans största betydelse, och då tycker jag, att när riksdagen tålmodigt väntat i tio år, det väl icke kan uppfattas som en oartighet emot regeringen, om riksdagen förnyar samma begäran, som framställdes för tio år sedan. Jag vill hemställa, att kammaren åt motionärens framställning offrar denna lilla skrivelse, och anhåller om bifall till utskottets förslag. Det finnes blott tre reservanter däremot, annars har utskottet varit enhälligt.

Herr Ericsson, Aaby: Den siste ärade talaren föreslog, att kammaren skulle offra åt motionären den lilla skrivelse, som utskottet föreslagit. Det förvånar mig, att en så gammal riksdagsman som herr Lindblad anser, att en skrivelse från riksdagen till Kungl. Maj:t är så gränslöst oskyldig, att man i detta fall gärna kan offra den på välviljans altare. Herr Lindblad torde liksom övriga medlemmar av kammaren veta, att Kungl. Maj:ts svar å riksdagens skrivelser ofta kräva ganska lång tid, men om det ock kan dröja som i detta fall tio år,

*Ang. lånefond
till understöd
åt kommuner
för inköp av
skogsmark.*

(Forts.)

kommer slutligen Kungl. Maj:t med ett förslag. Om vi nu skriva i anledning av den föreliggande motionen, i vilken det begäres ej mindre än 5 miljoner kronor till låneunderstöd för inköp av kommunala skogar, vad blir då svaret? Jo, troligtvis det, att Kungl. Maj:t kommer icke blott med de lagbestämmelser, som vi förut skrivit om och som skogskommittén nu håller på att utarbeta, utan även med förslag till riksdagen om anvisande av miljonbelopp. Äro herrarne beredda att taga konsekvenserna? Huru många gånger har jag icke hört i denna kammare, när det kommit fram en kungl. proposition: ja, hade vi icke skrivit så lättvindigt, hade vi nu icke behövt stå i en dilemma, huruvida vi skola acceptera denna proposition eller icke. Det är en följd av för stor frikostighet med riksdagsskrivelser. Jag har ofta varit emot sådana, och jag vet, att den senaste talaren på sin tid även varit det, fastän han i dag synes vara något mera liberal än vanligt i den vägen.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen och avslag å motionen.

Herr Holmquist: Jag skall be att i denna fråga få konstatera det faktum, att, såvitt reservanterna hade refererat rätt, till skogslagstiftningskommittén aldrig hänskjutits den fråga, varom här motionerats. Det heter nämligen, att 1904 års skrivelse avsåg, »att Kungl. Maj:t måtte låta utarbeta och för riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelser, som kunde finnas erforderliga och lämpliga för att bereda kommuner, korporationer, byalag samt stiftelser och fonder, som avse allmänt ändamål, möjlighet att genom inköp av skogsmark eller annorledes bilda, bibehålla och utvidga gemensamhetsskogar». Enligt min uppfattning är där icke alls tal om att staten skulle genom någon slags förmedlingsverksamhet under viss form ställa statsmedel till kommunernas disposition. Då det sålunda anföres av reservanterna såsom ett skäl, att denna fråga redan ligger före hos skogslagstiftningskommittén, får jag säga, att detta beror på missuppfattning.

Men jag har ett annat och speciellt skäl, varför jag för min del alldeles särskilt tillåter mig yrka bifall till den nu föreslagna skrivelser. Det är nämligen så, att enligt mig tillhandakommen officiell skrivelse denna skogslagstiftningskommitté under den allra närmaste tiden kommer att inom olika delar av landet anordna möten, där skogsvårdsstyrelserna och deras tjänstemän samt tjänstemän i skogsstaten, skogsägare, skogs- och trävaruhanteringsintressenter med flera komma att sammanträda för att diskutera alldeles särskilt frågan angående bildande av sockenallmänningar och andra gemensamhetsskogar. Vad vore väl då naturligare, än att vid dessa tillfällen även en sådan fråga som den om statens ställning såsom långivare för ifrågasvarande ändamål skulle kunna komma upp och bliva debatterad?

Nu kan det ju sägas, att kommittén skulle kunna själv utverka sig en sådan utvidgning av sin befogenhet, som jag bestämt förklarar, att kommittén icke nu äger. Men nog bleve det väl en helt annan form och en helt annan klarhet i saken, om, på sätt både utskottets

majoritet och dess reservanter ansett rimligt, denna fråga bleve på det sättet utredd, att kommittén efter en skrivelse från riksdagen kunde få taga även denna viktiga fråga om hand. Då jag för min del således, särskilt med hänsyn till skogslagstiftningskommitténs nu pågående arbete, anser, att en sådan skrivelse skulle vara till fördel för själva saken, ber jag att få yrka bifall till skrivelseförslaget.

Ang. lånefond till understöd åt kommuner för inköp av skogsmark.

(Forts.)

Greve Hamilton, Alexander: Även jag har den uppfattningen, att det är en väsentlig skillnad mellan 1904 års skrivelse och den, varom det nu är fråga och uti vilken begäres, att Kungl. Maj:t ville »låta verkställa utredning i fråga om behövligheten och lämpligheten av åtgärder från statens sida för beredande av understöd åt kommuner för bildande av kommunalskogar». Jag har den mening, att om icke staten lämnar anslag åt kommunerna för detta ändamål, dessa kommunalskogar icke komma till stånd, varför jag hoppas att den föreslagna skrivelsen måtte bifallas. Jag har erfarenhet från det län jag representerar, att det möter stora svårigheter att anordna kommunalskogar, ifall man icke kan påräkna understöd från staten. Även om det ställer sig fördelaktigt för en kommun att få göra ett skogsinköp, draga sig dock socknemännen därför och våga icke inlåta sig på affären. Allt beror således på, att staten här träder emellan med understöd.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Greve Spens: Även jag skall be att få yrka bifall till utskottets skrivelseförslag, och jag skall till vad herr Holmquist upplyste be att få lägga det meddelandet, att skogslagstiftningskommittén förra året reste inom mellersta och södra delarna av landet och höll talrika sådana sammanträden, som nu äro avsedda att hållas i de norra delarna av vårt land. Jag anser i likhet med den nyssnämnde talaren, att skogslagstiftningskommittén under dessa sammanträden kommer att samla stor erfarenhet även i fråga om de belopp, som skulle fordras från statens sida, om sådant understöd, som här är ifrågasatt, skulle anses lämpligt. Jag skall också be att få nämna, att i vissa delar av vårt land på sätt även utskottet antytt ett stort antal kommuner redan avsatt fonder för inköp av kommunalskogar samt att flera kommuner ävenledes börjat inköpa skogsmarker. I sydvästra Sverige har det bildats ett stort sällskap »Sydvästra Sveriges skogssällskap», som enligt sina stadgar har till en av sina förnämsta uppgifter att verka för inrättandet av kommunalskogar. Vid ett talrikt besökt allmänt möte, som detta sällskap hade förra året eller kanske för två år sedan, beslöt sällskapet enhälligt att söka verka för statsanslag. Jag tror att denna fråga har en mycket stor betydelse, och att det är av vikt för kommunerna att så snart som möjligt få tillfälle att erhålla statsanslag.

Jag anhåller sålunda att på det livligaste få tillstyrka bifall till utskottets skrivelseförslag.

Ang. lånefond
till understöd
åt kommuner
för inköp av
skogsmark.
(Forts.)

Herr Rooth: Jag är redan på sätt och vis förekommen av greve Spens. Jag vill endast tillägga att det skogssällskap, som han talade om, redan vidtagit så omfattande åtgärder för att skapa kommunala allmänningsskogar, att man kan påräkna ett mycket gott resultat av dess verksamhet i detta fall. Sålunda har sällskapet i södra Sverige redan inom en enda socken förvärvat kala ljunmarker till omkring 7,000 tunnland i syfte av skogsodling. Ehuru detta sällskap genom frikostiga medel blivit satt i stånd att redan nu företaga en dylik för detta arbete nödig och nyttig anordning, är det tydligt, att i fortsättningen sällskapet ej kan existera, därest ej understöd från statens sida kommer sällskapet och dess verksamhet till godo. Denna verksamhet har mötts av stor förståelse nästan överallt i de trakter, där sällskapet har sitt verksamhetsfält. Jag har därför den uppfattningen, att det är för staten av största vikt att understödja detta företag, varför jag också ber att, med instämmande uti herr Lindblads anförande, få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindblad, Ernst: Även jag är i likhet med utskottets vice ordförande i allmänhet ganska rädd för att avlåta skrivelser, men när nu en gång en dylik kommit att avlåtas, hyser jag icke den ringaste betänklighet vid att färska på samma skrivelse samt även låta frågan vidgas en hårsman och i utredningen taga sådan form, att man kan få undersöka saken i hela dess vidd. Ty om man nu i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer, att utredning måtte verkställas i fråga om behövligheten och lämpligheten av åtgärder från statens sida för beredande av understöd åt kommuner för bildande av kommunalskogar, så, om denna utredning icke kommer till annat resultat, än att den säger, att staten icke är i tillfälle att lämna kontanta bidrag till inköp av dessa skogar, men att staten kan lämna kostnadsfri skötsel och sålunda genom sin jägeribetjäning vidmakthålla skogskapitalet och genomföra vederbörlig skogskultur, skulle jag i allt fall finna, att frågan med ett sådant svar bättre befordras, än om den allt fortfarande får ligga på hyllan. Och när jag nu fått understöd från flera håll och motionären själv är från Småland, en av våra kargaste provinser, som icke heller är främmande för utskottets vice ordförande, vill jag hemställa till herr vice ordföranden, om han icke för denna gång ville låta sin rädsla fara, ty jag håller före, att saken icke förvärras, men väl befordras genom en dylik förnyad hemställan till Kungl. Maj:t.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att i avseende på förevarande punkt yrkats, dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedermera gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Ang. lånefond till understöd åt kommuner för inköp av skogsmark.

(Forts.)

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets den 11 och 14 innevarande juli bordlagda utlåtanden:

nr 64, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om rätt att till fullgörande av skyldighet att underhålla enskild väg taga väglagningsämnen å annans mark; och

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om hingstbesiktningstvång,

biföll kammaren vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 11, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i syfte att allmänna val, särskilt till andra kammaren, må förrättas å vardagar;

statsutskottets utlåtanden:

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ny ordinarie stat för pensionsstyrelsen m. m.;

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts i punkt 111 under åttonde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående arvode åt en amanuens vid karolinska mediko-kirurgiska institutets obstetriska klinik vid allmänna barnbördhuset;

nr 32, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående understöd åt ännu kvarlevande och behövande änkor efter män som deltagit i ångfartyget Vegas expedition åren 1878—1880; och

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts i punkt 205 under åttonde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till tekniska elementarskolan i Örebro, jämte en i ämnet väckt motion; ävensom

lagutskottets utlåtande nr 13, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om åvägabringande av lagstiftning rörande vård och försäljning av skjutvapen.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet den vid sammanträdet början avlämnade nådiga propositionen.

Justerades sex protokollsutdrag för denna dag.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 1,42 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.
